Geografska analiza atrakcijske osnove pokrajine Salzburg

Miholić, Igor

Undergraduate thesis / Završni rad

2019

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Pula / Sveučilište Jurja Dobrile u Puli**

Permanent link / Trajna poveznica: https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:137:396850

Rights / Prava: In copyright / Zaštićeno autorskim pravom.

Download date / Datum preuzimanja: **2024-03-29**

Image not found or type unknown

Repository / Repozitorij:

Digital Repository Juraj Dobrila University of Pula

zir.nsk.hr

Image not found or type unknown

Sveučilište Jurja Dobrile u Puli
Fakultet za interdisciplinarne, talijanske i kulturološke studije

IGOR MIHOLIĆ

GEOGRAFSKA ANALIZA ATRAKCIJSKE OSNOVE POKRAJINE SALZBURG

Završni rad

Pula, rujan 2019.

Sveučilište Jurja Dobrile u Puli
Fakultet za interdisciplinarne, talijanske i kulturološke studije

IGOR MIHOLIĆ

GEOGRAFSKA ANALIZA ATRAKCIJSKE OSNOVE POKRAJINE SALZBURG

Završni rad

JMBAG:

STUDIJSKI SMJER: Interdisciplinarni studij Kultura i turizam

PREDMET: Turistička geografija svijeta

MENTOR: Doc. dr. sc. Nikola Vojnović

Pula, rujan 2019.

IZJAVA O AKADEMSKOJ ČESTITOSTI

Ja, dolje potpisan Igor Miholić, kandidat za prvostupnika Kulture i turizma, ovime izjavljujem da je ovaj Završni rad rezultat isključivo mojega vlastitog rada, da se temelji na mojim istraživanjima te da se oslanja na objavljenu literaturu kao što to pokazuju korištene bilješke i bibliografija. Izjavljujem da niti jedan dio Završnog rada nije napisan na nedozvoljen način, odnosno da je prepisan iz kojeg necitiranog rada, te da ikoji dio rada krši bilo čija autorska prava. Izjavljujem, također, da ni jedan dio rada nije iskorišten za koji drugi rad pri bilo kojoj drugoj visokoškolskoj, znanstvenoj ili radnoj ustanovi.

Student:

_____

U Puli, _____, _____ godine

IZJAVA O KORIŠTENJU AUTORSKOG DJELA

Ja, Igor Miholić, dajem odobrenje sveučilištu Jurja Dobrile u Puli, kao nositelju prava iskorištavanja, da moj završni rad pod nazivom „Geografska analiza atrakcijske osnove pokrajine Salzburg“ koristi na način da gore navedeno autorsko djelo, kao cjeloviti tekst trajno objavi u javnoj internetskoj bazi Sveučilišne knjižnice Sveučilišta Jurja Dobrile u Puli te kopira u javnu internetsku bazu završnih radova Ncionalne i sveučilišne knjižnice (stavljanje na raspolaganje javnosti), sve u skladu s Zakonom o autorskom pravu i drugim srodnim pravima i dobrom akademskom praksom, a radi promicanja otvorenoga, slobodnoda pristupa znanstvenim informacijama.
Za korištenje autorskog djela na gore navedeni način ne potražujem naknadu.

U Puli, _____ (datum)

Potpis

_____

Sadržaj

UVOD 1
1. GEOGRAFSKI POLOŽAJ 2
1.1. Opća obilježja geografskog položaja 2
1.2. Prometno-geografski položaj i prometna povezanost kao element turizma 4
2. PRIRODNA ATRAKCIJSKA OSNOVA 9
2.1. Klima 9
2.2. Reljef 10
2.3 Vode 12
2.3.1. Rijeke 12
2.3.2. Jezera 13
2.4. Biljni i životinjski svijet 14
3. DRUŠTVENA ATRAKCIJSKA OSNOVA 17
3.1. Kulturne ustanove 17
3.2. Kulturno-povijesni spomenici 18
3.3 Manifestacije 20
4. OBLICI TURIZMA POKRAJINE SALZBURG 23
4.1. Sportsko-rekreacijski turizam 23
4.1.1. Zimski sportovi 23
4.1.2. Biciklizam 27
4.1.3. Planinarenje 28
4.2. Ruralni turizam 29
4.2.1. Turizam u seoskim domaćinstvima 30
4.2.3. Ruralni kulturni turizam 31
4.3. Zdravstveni turizam 32
5. TURISTIČKI POKAZATELJI 34
5.1. Dolasci i noćenja 34
5.2. Noćenja po mjesecima u kotrima 39
ZAKLJUČAK 41
LITERATURA 42
POPIS PRILOGA 48
POPIS SLIKA 48

POPIS TABLICA 49
SAŽETAK 50
SUMMARY 51

UVOD

Europski kontinent predstavlja jednu od najrazvijenijih turističkih regija svijeta. Na površini od 10,2 mil km² ukupno živi 740 milijua stanovnika, a administrativnim granicama podijeljna je na 48 država. Polovica je turističkih dolazaka u svijetu zabilježena u Europi, vrhunac turističke sezone postiže se u ljetnim mjesecima, dok zimski turizam u planinskim dijelovima Europe prednjači u odnosu na ostale dijelove svijeta.

Alpe su gospodarski najrazvijeniji i najuređeniji planinski prostor na svijetu. Planinski masiv dužine 1 200 km proteže se od Ligurskog mora na zapadu do Panonske nizine na istoku, a dijelimo ih na istočne i zapadne Alpe. Površina Alpa iznosi 220 000 km² dok njihova širina na istočnom i zapadnom rubu 135, a na središnjem dijelu 260 km (Curić, Glamuzina, Opačić, 2013). Najviši vrhovi nalaze se na sjevernom i južnom rubu planinskog masiva, a najviši vrh Mt. Blanc (4810 m) smješten je na rubnom djelu Zapadnih Alpi. Osim geomorfoloških i hidrogeografskih atrakcija, kao najveću prirodnu atrakciju treba istaknuti planinsku klimu koja ima presudnu ulogu u turističkom razvoju Alpa.

U Austriji se nalazi 35% površine alpskog područja, zemlja je poznata po brojnim planinskim vrhovima, rijekama i jezerima na kojima su se razvili razni oblici turističke djelatnosti. Najrazvijenija turistička regija Austrije, pokrajina Salzburg, poznata je po brojnim prirodnim atrakcijama koje svake godine privlače mnoštvo turista (Boniface, Cooper i Cooper, 2012).

U ovom radu provest ćemo geografsku analizu atrakcijske osnove pokrajine Salzburg. Nakon uvoda, u prvom poglavlju odredit ćemo geografski položaj Austrije i pokrajine Salzburg u odnosu na druge zemlje, a analizom prometno-geografske povezanosti prikazati važnost prometnih mreža za razvoja turizma. U drugom poglavlju analizirat ćemo prirodnu atrakcijsku osnovu kao što je klima, reljef, vode te biljni i životinjski koji predstavljaju temeljne elemente za razvoj turizma određenog geografskog područja. Treće poglavlje odnosi se na društvenu atrakcijsku osnovu koja se bavi analizom kulturnog i društvenog nasljeđa, dok su u četvrtom poglavlju analizirani najrazvijeniji oblici turizma pokrajine Salzburg. U petom poglavlju prikazat ćemo statističke podatke turističkih dolazaka po zemljama porijekla turista, ali i dolaske i noćenja po mjesecima unutar regija pokrajine Salzburg za turističku godinu 2017/2018 kako bi dobili uvid u turistička kretanja tijekom godine.

Prilikom izrade ovog rada korištena je metoda deskripcije te induktivno deduktivna metoda.

1. GEOGRAFSKI POLOŽAJ

Geografski položaj definira određeno prostorno područje u odnosu na druge prostorne cjeline koje mogu biti kontineti, države, regije, pokrajine i gradovi. U turističkom smislu, geografski položaj određuje prostor u kojem se odvija turizam, ali i kulturni, društveni i gospodarski elementi turističke ponude. Prometnim povezivanjem ostvaruje se utjecaj jednog prostora na drugi te se definira važnost određene prostorne cjeline. Stoga možemo zaključiti kako geografski položaj i prometno-geografska povezanost definiraju turistički razvoj određenog prostora.

1.1. Opća obilježja geografskog položaja

Savezna Republika Austrija nalazi se u Srednjoj Europi na području istočnog alpskog pojasa na dodiru s Panonskom nizinom. Prostire se između 47˚ 20' sjeverne geografske širine i između 13˚ 20' istočne geografske dužine te zauzima površinu od 83 871 km² na kojoj živi 8 793 370 stanovnika. Austrija je kopnena zemlja koja nema izlaz na more. Države s kojima graniči su Lihtenštajn, Švicarska, Italija, Slovenija, Mađarska, Slovačka, Češka i Njemačka (sl. 1) (Central intelligence agency, 2019).

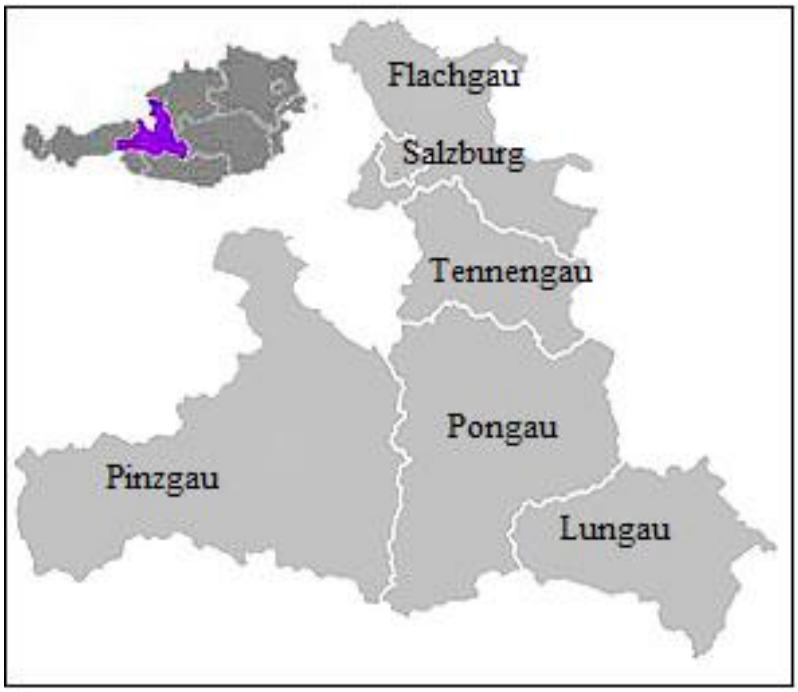
Slika 1. Geografski položaj Austrije u odnosu na pogranične zemlje

(Izvor: Central intelligence agency, 2019)

Prema političkom uređenju vlasti Savezna Republika Austrija podijeljena na devet upravno-administrativnih saveznih pokrajina: Gradišće, Koruška, Donja Austrija, Gornja Austrija, Salzburg, Štajerska, Tirol, Vorarlberg te glavni grad Beč. Službeni jezik je njemački, a od 1995. godine Austrija je članica Europske unije (Central intelligence agency, 2019).

Osim administrativnih granica saveznih pokrajina, Austrija je podijeljena na četiri turističke regije: Peripanonsku regiju na istoku države, u kojoj se nalazi glavni grad Beč, te regije Zapadne Alpe, Južne Alpe i Sjeverne Alpe. Glavni administrativni i turistički centar regije Sjeverne Alpe je grad Salzburg i istoimena pokrajina (Curić, Glamuzina, Opačić, 2013).

Pokrajina Salzburg geografski se nalazi u središtu Savezne Republike Austrije. Administrativnim granicama na sjeverozapadu pokrajina graniči sa Saveznom Republikom Njemačkom, pokrajinama Gornjom Austrijom i Štajerskom na sjeveroistoku i istoku, dok južne i jugozapadne granice dijeli s pokrajinama Tirol, Koruška i Republikom Italijom. Prema popisu stanovništva iz 2015. godine, na površini od 7 154 km² živi 538 258 stanovnika, dok je administrativno podijeljena na upravne jedinice, kotare Flachgau, Tennengau, Pinzgau, Pongau, Lungau i samostalnu upravnu jedinicu glavnog grada Salzburga (sl. 2.) (Visit Salzburg, 2019).

Slika 2. Kotari pokrajine Salzburg

(Izvor: Visit Salzburg, 2019)

Kotar Flachgau, površine 1004,36 km², nalazi se u sjevernom dijelu pokrajine i broji 145 000 stanovnika. Prostorno zauzima dolinu rijeke Salzach i sa svih strana okružuje grad Salzburg. Tennengau, kotar s glavnim gradom Halleinom, nalazi se južno od Flachgaua i grada Salzburga, površine je 668,31 km² te broji 540 282 stanovnika i kroz povijest je predstavljala glavno ekonomsko središte pokrajine. Na zapadnom dijelu pokrajine Salzburg nalazi se kotar Pinzgau ukupne površine 2 640 km² i broji 84 124 stanovnika, dok je administrativno središte regije grad Zell am See. Na jugu pokrajine Salzburg, ukupne površine 1 755 km², nalazi se kotar Pongau. Administrativno središte regije predstavlja grad Sankt Johan in Pongau, a ukupno broji 77 872 stanovnika. Kotar je do 1803. godine administrativno pripadao Njemačkoj pokrajini Bavarskoj čiji je ekonomski i kulturni utjecaj i danas vidljiv. Kotar Lungau na jugoistoku savezne pokrajine Salzburg zauzima površinu od 1 019,69 km² i u njemu živi 21 283 stanovnika. Kao i kotar Pongau, Lungau je do 1803. godine administrativno pripadao pokrajini Bavarskoj. Glavni grad Salzburg samostalna je upravna jedinica i predstavlja najvažnije ekonomsko, kulturno i turističko središte pokrajine. Četvrti austrijski grad po veličini nalazi se na obalama rijeke Salzach i sjevernim obrocima istočnih Alpa neposredno uz granicu s Njemačkom. Površine je 65,6 km² dok u njemu živi 148 521 stanovnika. Grad Salzburg u turističkom je pogledu najvažnije receptivno središte pokrajine (Visit Salzburg, 2019).

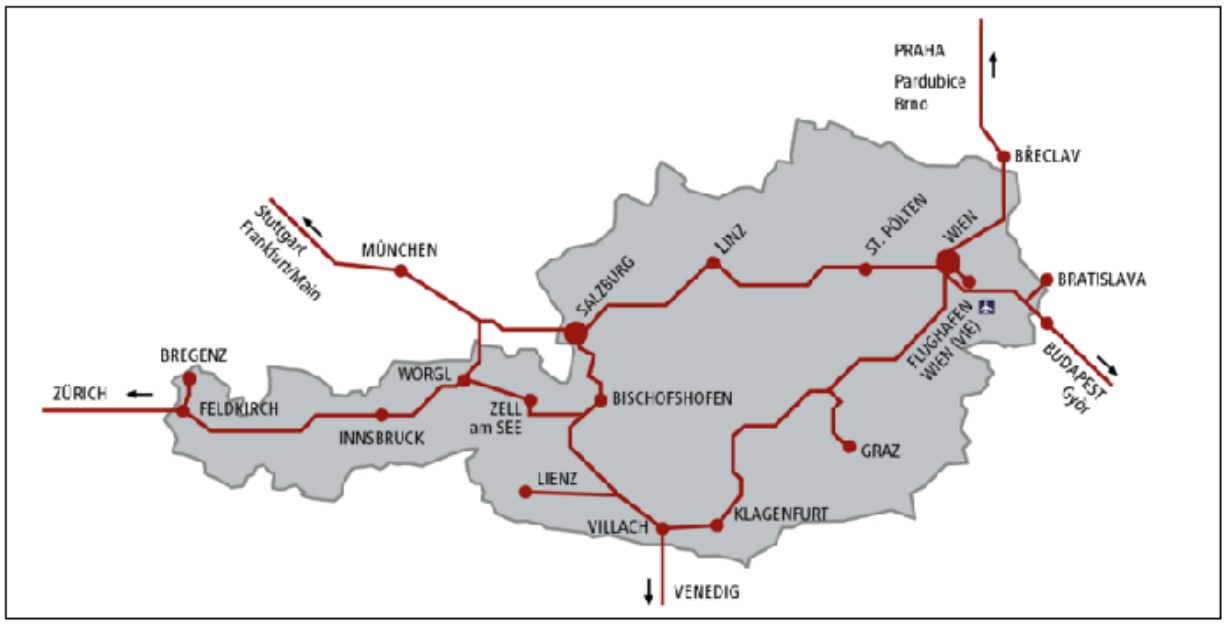
1.2. Prometno-geografski položaj i prometna povezanost kao element turizma

Prometno-geografska povezanost analizira prometnu povezanost i raširenost određenih oblika prometa u geografskom prostoru kontinenta, države, regije ili neke druge prostorne jedinice. Malić (1995) u svom radu iznosi definiciju prometno-geografske povezanosti smatrajući kako promet podrazumijeva sveukupnost međusobnog komuniciranja grupa i pojedinaca u prostoru bilo da se radi o prijevozu, prijenosu ili kretanju ljudi, svladavajući prostor prema prometno-geografskim, društvenim i prirodnim čimbenicima. Prema navedenoj definiciji možemo zaključiti kako promet povezuje ljude i razmjenjuje iskustva pomičući granice prostornih dimenzija.

Prometna povezanost pokrajine Salzburg proizlazi iz karakterističnog prometno-geografskog položaja regije, ali i ostalih i društveno-političkih i kulturnih elemenata u čijem se okruženju nalazi. Glavni prometni pravci pokrajine Salzburg stoga su određeni željezničkim, cestovnim i zračnim prometom.

Glavni se željeznički kolodvor u gradu Salzburgu (*Salzburger Hauptbanhof*) smatra najvažnijim željezničkim čvorištem središnje i zapadne Austrije zbog povoljog prometno-geografskog položaja. Pokrajina Salzburg na zapadu dijeli administrativne granice sa Saveznom Republikom Njemačkom, a prometna povezanost željezničkim linijama s njemačkom pokrajinom Bavarskom i njenim glavnim gradom Münchenom, prati razvojne zahtjeve u gospodarskom i društvenom smislu. Iz tog razloga Glavnim željezničkim kolodvorom Salzburg zajednički upravljaju Austrijske savezne željeznice (*Österreichische Bundesbahnen*) i Njemačke savezne željeznice (*Deutsche Bahn*) (Salzburg info, 2019).

Važnost željezničkih linija pokrajine Salzburg najbolje se može opisati kroz prometnu mrežu povezanu sa svim većim austrijskim, ali i eurposkim gradovima (sl. 3).

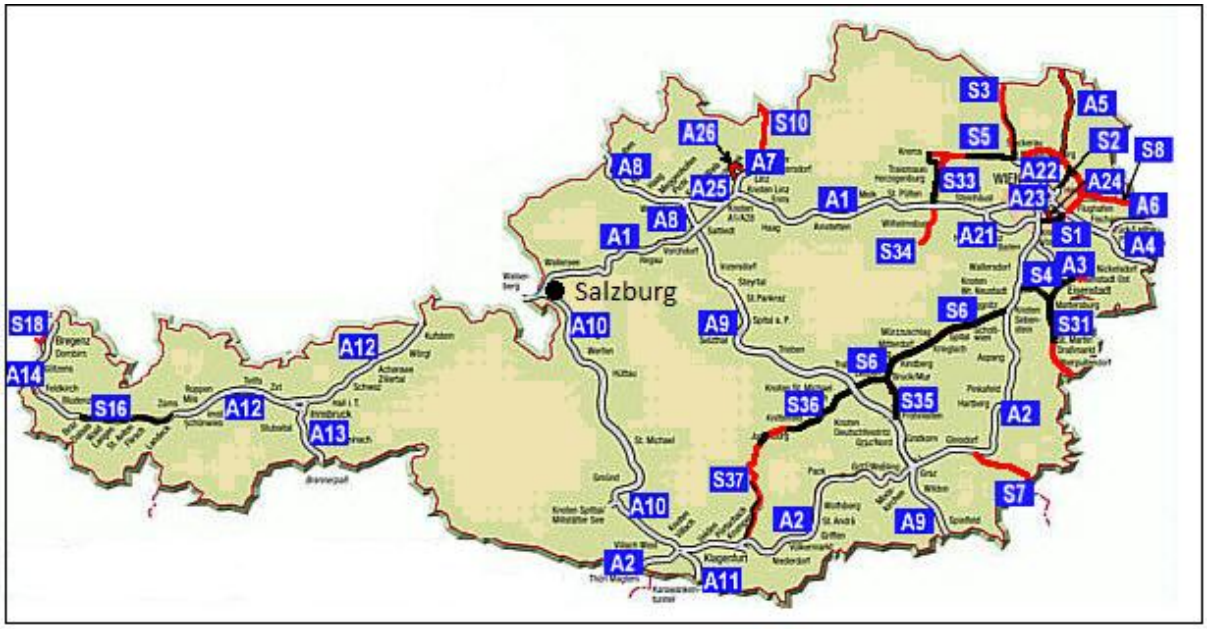
Slika 3. Prometna povezanost Savezne pokrajine Salzburg željezničkim linijama

(Izvor: Österreichische Bundesbahnen, 2019)

Željeznička linija koja vodi zapadno od grada Salzburga povezuje pokrajinu Salzburg s njemačkim gradovima Münchenom i Stuttgartom, dok željeznička linija koja vodi prema istoku povezuje Salzburg sa Saveznim državama Gornja Austrija i Donja Austrija, te njihovim glavnim gradovima Linzom i Bečom. Od Beča se željeznička linija nastavlja prema susjednim državama Mađarskoj, Češkoj i Slovačkoj i njihovim glavnim gradovima Budimpešti, Pragu i Bratislavi. Željeznička linija koja vodi južno od grada, Salzburg povezuje sa Saveznim državama Tirol, Koruška i Štajerska i gradovima Innsbruck, Villach, Klagenfurt i Graz, od

kuda se nastavlja prema gradovima Mariboru u Sloveniji i Zagrebu u Hrvatskoj. Na istoj željezničkoj liniji pruga se odvaja prema zapadnim Saveznim pokrajinama Tirol i Vorarlberg i njhovim glavnim gradovima Innsbrucku i Bregenzu nastavljajući željezničku liniju prema glavnom gradu Švicarske Zürichu. Na istoj liniji željeznička se pruga odvaja prema jugu i povezuje pokrajinu Salzburg s talijanskim gradovima Fortezza i Bolzano (Österreichische Bundesbahnen, 2019).

Cestovni promet najrazvijeniji je oblik kopnenog prometa kojim se godišnje prevozi najveći broj putnika i robe. Malić (1995) smatra kako se prednosti dobre cestovne povezanosti prepoznaju u prostornoj dostupnosti i brzini putovanja privlačeći na taj način velik broj korisnika cestovnog prometa. Austrijom prolazi 18 autocesta od kojih 2 glavna prometna pravca prolaze pokrajinom Salzburg (sl. 4).

Slika 4. Cestovna povezanost Savezne pokrajine Salzburg
(Izvor: Autobahnen und Schnellstraβen Finanzierungs Aktiengesellschaft, 2019)

Autocesta Tauern (A10) (*Tauern Autobahn*) počinje u predgrađu grada Salzburga na križanju sa Zapadnom autocestom (A1) (*West Autobahn*) te se nastavlja prema jugu povezujući pokrajinu Salzburg sa susjednom pokrajinom Koruškom. Autocesta dužine 192 kilometara prolazi planinskim lancem Visoke Ture na području središnjih Istočnih Alpa, od čega 24 km autoceste čine tuneli. Završetak autoceste nalazi se na prometnom čvorištu grada

Villach u pokrajini Koruškoj gdje se autocesta Tauern spaja na Južnu autocestu (A2) (*Süd Autobahn*) koja povezuje grad Villach sa sjevernom Italijom i gradovima Klagenfurtom, Grazom i Bečom. Autocesta Tauren na istom se prometnom čvorištu nastavlja na Karavansku autocestu (A11) (*Karawanken Autobahn*) koja pokrajinu Salzburg povezuje s Villachom i gradovima Ljubljanom u Sloveniji i Rijekom u Hrvatskoj. Autocesta Tauern u sustavu je europskih autocesta E 55 koja povezuje Švedsku i Grčku, ali je i dio europskog cestovnog pravca E66 od Italije do Mađarske (Autobahnen und Schnellstraβen Finanzierungs Aktiengesellschaft, 2019).

Zapadna autocesta (A1) (*West Autobahn*) počinje u gradu Salzburgu, a preko Linza i glavnog grada Beča prolazi pokrajinama Salzburg, Gornja Austrija i Donja Austrija. Autocesta je dužine 292 km i predstavlja glavni cestovni pravac koji povezuje istok i zapad Austrije. Glavno prometno čvorište grada Haida u Saveznoj pokrajini Gornja Austrija spaja Zapadnu autocestu s Innkreis autocestom (A8) (*Innkreis Autobahn*) koja se na graničnom prijelazu Passau priključuje na njemačku Državnu autocestu 3 (*Bundesbahn* 3) povezujući pokrajinu Salzburg s Njemačkom i Nizozemskom. Na graničnom prijelazu Walserberg, Zapadna autocesta spaja se s njemačkom Državnom autocestom 8 (*Bundesbahn* 8) koja povezuje pokrajinu Salzburgu s njemačkim gradom Münchenom i njemačkom pokrajinom Bavarskom. Zapadna autocesta u sustavu je europskih autocesta E55 koja povezuje Švedsku i Grčku, ali i međunarodne autoceste E60 koja povezuje Europu i Aziju od grada Bresta u zapadnoj Francuskoj do grada Irkesthama u Kirgistanu (Autobahnen und Schnellstraβen Finanzierungs Aktiengesellschaft, 2019).

Zračna luka Salzburg-Wolfgang Amadeus Mozart (*Flughafen Salzburg-Wolfgang Amadeus Mozart*) prema broju letova druga je zračna luka u Austriji, a nalazi se 3,1 kilometra jugozapadno od grada Salzburga i udaljena je 2 kilometra od granice s Njemačkom. Geografski položaj u podnožju Alpa odredio je Zračnoj luci Salzburg ulogu glavne receptivne zračne luke u regiji koja služi kao ulaz na brojna skijališta koja se nalaze u alpskim pokrajinama Salzburg, Tirol i Bavarska. Zbog neposredne blizine Bavarske većina dolazaka i odlazaka odvija se preko njemačkog zračnog prostora i iz tog razloga je 19. prosinca 1967. sklopljen ugovor između Savezne Republike Njemačke i Savezne Republike Austrije o raspodjeli zračnog prometa između dviju država. Zračna luka Salzburg sastoji se od dva putnička terminala čiji je kapaciteta 1 400 putnika po jednom satu. Terminal 1 nalazi se u glavnoj zgradi te s 9 ukrcajnih vrata služi za putovanja unutar i izvan Schengenske zone. Na terminalu 2 nalazi se 4 ukrcajnih vrata i prostor za prijavu skijaške opreme, a većinom se koristi na vrhuncu skijaške sezone za čarter letove u zimskim mjesecima. Povezanost Zračne

luke Salzburg s europskim gradovima vidljiva je kroz izravne linije s Frankfurtom, Bečom, Londonom, Berlinom, Düsseldorfom, Kopenhagenom, Stockholmom, Oslom, Amsterdamom, Rotterdamom i Istanbulom, dok mreža niskotarifnih letova kao što su Eurowings i Ryanair pokrajinu Salzburg povezuje s mediteranskim destinacijama: Dubrovnikom, Splitom, Antalyom, Atenom, Barcelonom, otocima Capri i Lefkadom te s Tel Avivom (Salzburg Airport, 2019).

Prema razvijenosti prometne infrastrukture možemo zaključiti kako zračni, cestovni i željeznički prometni pravci upućuju na to da se pokrajina Salzburg nalazi na povoljnom prometno-geografskom položaju, te je prometno povezana sa svim turističkim destinacijama emitivnih turističkih tržišta. Na taj je način pokrajina Salzburg u kulturnom, ekonomskom i turističkom smislu povezana s turističkim tržištima koja se nalaze i izvan njenih administrativnih granica.

2. PRIRODNA ATRAKCIJSKA OSNOVA

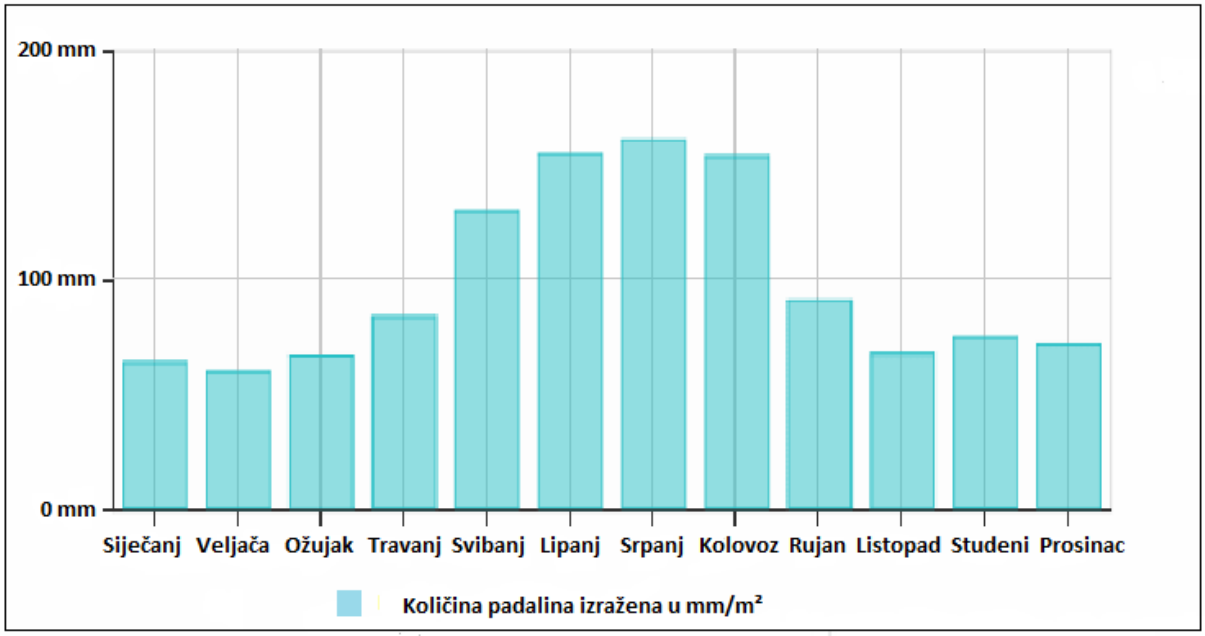
Kako bi razvoj turizma u određenom prostoru ostvario vlastite potencijale i dostigao stupanj održivosti, prirodna atrakcijska osnova ima važnu ulogu i zato je turističke atrakcije potrebno valorizirati prema njihovoj bazičnoj razini određenoj prema granicama funkcionalnog prostora koji okružuje turističku destinaciju. Takav pristup podrazumijeva zaštitu prirodne atrakcijske osnove od uništenja i neprimjerenog korištenja.

2.1. Klima

Klima kao sastavnica prirodne atrakcijske osnove, za turizam predstavlja veliku važnost u smislu udobnosti u turističkoj destinaciji, dok s druge strane određuje izravni motiv turističkih dolaska i odabir aktivnosti unutar destinacije. Prema definiciji, klima predstavlja prosječno stanje atnosfere nad određenim mjestom u određenom razdoblju uzimajući u obzir prosječna i ekstremna odstupanja (Šegota i Filipčić, 1996).

Prema Köppenovoj klasifikaciji klime, pokrajina Salzburg nalazi se u pojasu kontinentalne umjereno tople vlažne klime s vrlo izraženim količinama padalina čak i u najsušnijim mjesecima. Za tu vrste klime karakteristična je izmjena četiriju godišnjih doba, povoljan raspored padalina tijekom cijele godine i izraženiji zimski od ljetnih mjeseci. Razlog velikog broja padalina u pokrajini Salzburg izravan je utjecaj oceanske klime, zbog čega se mase vlažnog oceanskog zraka koje dolaze iz zapadne Europe zadržavaju na alpskim vrhovima, što u ljetnim mjesecima rezultira snažnim pljuskovima, a u zimskim snježnim oborinama.

Prosječni godišnji broj padalina u posljednjih četrdeset godina iznosi 1 191 mm/m², što je 50% više padalina od Londona i Beča. Najveći broj prosječnih mjesečnih padalina od 158 mm/m² zabilježen je u mjesecu lipnju, a najmanji od 62 mm/m² u veljači, što nam pokazuje kako oborinska razlika između najsušeg mjeseca i mjeseca s najviše oborina iznosi 96 mm/m² (sl. 5). Najtopliji mjesec je srpanj s prosječnom dnevnom temperaturom od 18,3˚C, a najhladniji veljača s prosječnom dnevnom temperaturom od -1,2˚C. Na visinu temperature najviše utječu geografski položaj, nadmorska visina i broj sunčanih sati, stoga temperaturna razlika između najtoplijeg i najhladnijeg mjeseca u godini iznosi 19,5˚C (World weather and climate, 2019).

Slika 5. Prosječan broj mjesečnih padalina pokrajine Salzburg
(Izvor: World weather and climate, 2019)

2.2. Reljef

Dinamika reljefa očituje se u njegovoj geomorfološkoj razvedenosti nastaloj djelovanjem endogenih sila i egzogenih procesa. Određene turističke regije posjeduju izrazitu osobitost određenih reljefnih značajki koje nazivamo prirodnim atrakcijama. Planinski prostor najčešće je turistički mnogo atraktivniji od ravničarskog iz razloga što se njegovi pojedini dijelovi međusobno razlikuju pružajajući slikovitiji krajolik.

Reljef pokrajine Salzburg brdsko-planinski je prostor u središnjem dijelu Istočnih Alpa, dok izdužena udubljenja uz korita rijeka čine riječne doline nastale glacijalnim i tektonskim djelovanjem. Prema turističkoj kartografiji Austrije, pokrajina Salzburg većim se dijelom nalazi u turističkoj regiji Sjeverne Alpe koje su građene od vapnenačkih stijena, dok u južnom i zapadanom dijelu čini dio turističkih regija Južnih i Zapadnih Alpi (Curić, Glamuzina, Opačić, 2013).

Planinski masiv Visoke Ture, površine 1 800 km^2, nalazi se na centralnom području Istočnih Alpi, dok administrativno zauzima prostor južnih kotara Pinzgau, Pongau i Lungau. Cijeli prostor planinskog masiva karakteriziraju krajolici strmih alpskih litica i ledenjačkih dolina i pašnjaka. Planinski masiv Visoke Ture, koji se pruža od istoka prema zapadu, čine grupe planinskih masiva Venediger, Granatspitze, Glockner, Goldberg i Ankogel. Planinski masiv Venediger nalazi nalazi se u središnjem dijelu Istočnih Alpi, u jugozapadnom dijelu

pokrajine Salzburg, a njegov najviši vrh Groβvenediger (3 657 m) četvrti je najviši vrh u Austriji. Grandspitze planinski je masiv smješten u centralnom dijelu masiva Visoke Ture i čini prirodnu granicu između pokrajina Salzburg i Tirol, a njegov je najviši vrh Groβer Muntanitz (3 232 m). Najveći dio planinskog masiva Glockner pripada središnjem dijelu Nacionalnog parka Visoke Ture, a njegov najviši vrh Groβglockner (3 798 m) ujedno je i najviši vrh Austrije zaštićen u Nacionalnom parku, koji prostorno zauzima površinu od 185 600 hektara i čini najveći nacionalni park u Alpskom području. Planinski masiv Goldberg i njegov najviši vrh Hocharn (3 254 m) nalaze se u istočnom dijelu planinskog masiva Visoke Ture, dok se planinski masiv Ankogel s najvišim vrhom Hochalmspitze (3 360 m) nalazi u najistočnijem dijelu planinskog masiva Visoke Ture (National park Hohe Tauern, 2019).

Dolina rijeke Lammer nalazi se u Tennengauu 40 kilometara južno od grada Salzburga, a ime je dobila prema rijeci Lammer koja protiče dolinom. Dolinu dugu 40 kilometara okružuju planinski masivi Dachstein, Tennengebirge i Bischofsmütze s kojih dominiraju alpski grebeni i litice. Rijeka Lammer desni je pritok rijeke Salzach u koju se ulijeva u blizini grada Gollinga. Na tom području spajaju se i njihove riječne doline, pa se riječna dolina Lammertal ujedno naziva i istočnom dolinom rijeke Salzach (Visit Salzburg, 2019).

Dolina rijeke Salzach, u dužini od 130 km, prostire se kroz Pinzgau, Tennengau i Flachgau. Najviša točka nadmorske visine rijeke iznosi 885 m, a najniža 461 m. Dolina rijeke Salzach tektonskog je i glacijalnog nastanka, njezinu zapadnu dolinu čini tok rijeke Saalach, dok se na kraju doline nalazi i glavni grad pokrajine, Salzburg (Oxford academic, 2019).

Salzburške Alpe (*Die Salzburger Schieferalpen*) planinski su masiv u sjevernom dijelu Istočnih Alpi. Masiv se cijelom svojom dužinom nalazi u pokrajini Salzburg, a samo manji dio istočnog dijela masiva pripada pokrajini Štajerskoj. Najviši vrh Hundstein (2117 m) nalazi se u gradu Zell am See u pokrajini Pinzgau, dok se masiv u dužini od 60 km pruža od istoka i Kitzbühelskih Alpa prema zapadu do rijeke Enns. Južnu granicu masiva čini rijeka Salzach i planinski masiv Niske Ture, a na sjevernoj granici nalaze se planinski masivi istočnih Alpa Tennengeribe, te Berchtesgaden u susjednoj pokrajini Bavarskoj (Die Alpen Hydrologie und Verkehrsübergänge, 2019).

Planinski masiv Tennengebirge u sjevernom dijelu Tennengaua i južnom dijelu Flachgaua, prostorno čini sjeverni dio istočnih vapnenačkih Alpa. Masiv zauzima površinu od 60 km², dok se 37 km^2 njegove površine nalazi iznad 2000 m nadmorske visine. Za planinski masiv Tennengebirge karakterističan je krški krajolik s mnogo litica, otvorenih stijena i špilja krških formacija (Visit Salzburg, 2019).

Grad Salzburg nalazi se u sjevernom dijelu doline rijeke Salzach dok se unutar granica grada uzdižu četiri brda. Brdo Mönchsberg nalazi se na zapadnoj obali rijeke Salzach, a najviši vrh nalazi se na 508 m nadmorske visine. Brdo je izgrađeno od konglomeratnog riječnog kamena koji se prema dolini rijeke odvaja u obliku delte. Brdo Kapuzinerberg čini sjeverni kraj vapnenačkih Alpa, a nalazi se na zapadnoj obali rijeke Salzach, dok najviši vrh na 638 metara nadmorske visine, čini najvišu točku grada. Rainberg, visine 510 m, najniže je brdo u okolici grada Salzburga. Sastoji se od konglomerata riječnog šljunka i vapnenca, dok je dio brdskog reljefa kroz povijest izmjenjen miniranjem kamenoloma. Na jugu grada Salzburga i zapadnoj obali rijeke Salzach, visine 542 m, nalazi se brdo Festungsberg. Brdo oblikuje sjeverni rub vapnenačkih Alpa, a sastav građe čine nanosi glinasto-karbonatnog lapora (Visit Salzburg, 2019).

2.3 Vode

Osim što su od presudne važnosti za održavanje života na zemlji, u turističkom smislu vode predstavljaju jednu od najvažnijih prirodnih atrakcija. Turistička atrakcijska osnova pojedinih voda uvelike ovisi o klimatskim, hidrološkim i geomorfološkim faktorima određenog područja. Prema sustavu klasifikacije turističkih resursa Kušen (2002) vode dijeli na mora, jezera i velike rijeke, ostale rijeke, potoke, stajaćice i ljekovite vode. Hidrogeografska bogatstva pokrajine Salzburg najbolje možemo opisati kroz 29 većih i manjih rijeka te 20 jezera. Neka od najznačajnijih hidrogeografskih atrakcija koje su oblikovale reljef pokrajine Salzburg su rijeke Salzach, Krimmler, Lammer, Saalach, Fischash i Krimmler te jezera Wolfgang, Zell, Mond, Waller, Fuschl i Obertrumer. U ovom poglavlju opisat ćemo rijeke i jezera koja svojom atraktivnošću čine neizostavnu turističku ponudu pokrajine.

2.3.1. Rijeke

Rijeka Salzach najveća je i najvažnija rijeka austrijskih Alpi. Dužinom riječnog toka od 225 kilometara, Salzach se proteže kroz cijelu pokrajinu Salzburg oblikujući krajolik sjevernog dijela Istočnih Alpi. Salzach izvire u Kitzbühelerskim Alpama u pokrajini Tirol, odakle srednji tok nastavlja riječnom dolinom prema istoku i pokrajini Salzburg, isušujući nekoliko alpskih pašnjaka na nadmorskoj visini od 2300 metara. U Pongauu rijeka skreće prema sjeveru i kotarima Tennengau i Flachgau te nastavlja prema gradu Salzburgu, dijeleći ga na Stari grad i Novi grad. U dužini od 60 kilometara, rijeka Salzach čini prirodnu granicu sa Saveznom Republikom Njemačkom na području pokrajine Bavarske, dok se kod

njemačkog grada Passau ulijeva u rijeku Inn. Rijeka Salzach ime je dobila prema njemačkoj riječi Salz (hrv. sol) što ukazuje na povijesnu važnost transportnog trgovačkog puta za prijevoz soli iz rudnika u okolici grada Halleina (Visit Salzburg 2019).

Rijeka Lammer duga je 41 kilometar, proteže se od istoka prema zapadu kroz pokrajinu Salzburg i čini desni pritok rijeke Salzach. Izvor rijeke nalazi se na planinskom masivu Tennengebirge na 1720 metara nadmorske visine, odakle se srednji tok rijeke nastavlja riječnom dolinom Lammertal i skreće naglo prema sjeveru. Nakon doline Lammertal rijeka prolazi klisurom Lammeröfen i nastavlja teći prema gradu Gollingu gdje se ulijeva u rijeku Salzach. Rijeka Lammer jedinstvena je po čistoći vode i brzim riječnim tokovima, dok se klisure i litice riječne doline smatraju najimpresivnijim prirodnim atrakcijama rijeke (Salzburg info, 2019).

Rijeka Saalach, dužine 105 km, druga je najveća rijeka u pokrajini Salzburg. Rijeka izvire u Kitzbühelskim Alpama u Saveznoj pokrajini Tirol, a njezin srednji tok započinje kao potok Saalbach koji se nastavlja iz jezera Torsee podno planinskog masiva Gamshag. Od Gamshaga srednji tok rijeke nastavlja se prema istoku i dolini Glemmtal, a na području općine Maishofen, rijeka skreće prema sjeveru i prelazi granicu Savezne Republike Njemačke. Rijeka Saalach čini prirodnu granicu između Austrije i Njemačke u duljini od 3 kilometra, a u njemačkoj pokrajini Bavarskoj nalazi se i brana Bad Reichenhall hidroelektrane Saalach, koja električnom energijom opskrbljuje željezničku liniju Salzburg, Freilassing, Bad Reichenhall i Berchtesgaden. Od njemačkog grada Pidinga, rijeka sjeveroistočnim srednjim tokom slijedi austrijsku granicu sljedećih 10 kilometara, sve do grada Freilassinga, na čijem sjevernom dijelu prelazi austrijsku granicu. Sjeverno od grada Salzburga na ušću Saalachspitz, rijeka Saalach spaja se s rijekom Salzach (Visit Salzburg, 2019).

2.3.2. Jezera

Jezero Wolfgang, ukupne površine 13 km², nalazi se na nadmorskoj visini od 538 metara u Flachgauu. Najdublja izmjerena točka nalazi se 114 metara ispod površine jezera, a poluotok Enge na južnoj obali jezera, dijeli ga na dva dijela, gdje njegova širina iznosi svega 200 metara. Jezero je nastalo erozivnim djelovanjem ledenjaka Traungletschera koji je formirao reljef oko jezera. Na njegovim obalama nalaze se naselja Strobl, Sv. Gillen i Sv. Wolfgang u Gornjoj Austriji. Turistički je jezero najposjećenije u ljetnim mjesecima kada većina gostiju dolazi radi kupanja i sportskih aktivnosti na vodi (Visit Salzburg, 2019).

Jezero Zell nalazi se u Pinzgauu na 750 metara nadmorske visine, dugo je 4 kilometara i široko 1,5 kilometar, dok njegova ukupna površina iznosi 4, 55 km². Dubina jezera iznosi

iznosi 73 m, a na njegovom dnu nalazi se oko 100 izvora vode koji ga u zimskim mjesecima čuvaju od potpunog smrzavanja. Jezero Zell nastalo je u razdoblju posljednjeg ledenog doba, prije 6 000 do 10 000 godina, djelovanjem ledenjaka planinskog masiva Glockner. U njegovom južnom dijelu nalazi se kanal dug 2 kilometra koji ga spaja s rijekom Salzach. Prosječna temperatura vode iznosi 18˚C tijekom ljetnih mjeseci, a zbog visoke kvalitete vode i bogatstva biljnih i životinjskih vrsta, područje jezera proglašeno je prirodnim rezervatom. Jezero je turistički posjećeno tijekom cijele godine, a najpopularnije aktivnosti ljeti su jedrenje, jedrenje na dasci i surfanje zmajem, dok je zimi najzastupljenije klizanje. Na zapadnoj obali jezera nalazi se grad Zell am See koji predstavlja glavno receptivno središte regije (Visit Salzburg, 2019).

Jezero Waller nalazi se u Flachgauu na 500 m nadmorske visine. Dugačko je 5,7 km, a široko 1,9 km te njegova ukupna površinom iznosi 6 km². Jezero je nastalo u slivu ledenjaka Salzach prije otprilike 18 000 godina, a zbog male dubine, plitkih obala i isušivanja određenih područja, oko jezera je stvoren širok vegetacijski pojas trstike. Jezero se puni iz okolnih potoka Schönbach, Eisbach i Wallerbach na sjeveru, Lechbach na istoku te Henndorferbach, Schlachtenbach i Kirchbebergbach na jugu dok odvodni kanal na zapadnom dijelu jezera čini potok Fischach koji se nakon 15 kilometara ulijeva u rijeku Salzach. Dubina jezera iznosi samo 23 metra, što u mjesecu kolovozu rezultira temeperaturom vode do 25˚C. Voda u jezeru vrlo je visoke kvalitete i iz tog razloga pogodno je za kupaje i sportske aktivnosti kao što su jedrenje, jedrenje na dasci i veslanje (Visit Salzburg, 2019).

2.4. Biljni i životinjski svijet

Florom i faunom određenog geografskog područja smatraju se sve biljne i životinjske vrste koje nalazimo na tom području. Za održavanje različitih ekosustava fizičke flore i faune od izuzetne je važnosti klima, reljef i pedološki uvjeti. Na području pokrajine Salzburg nalaze se biljne i životinjske vrste tipične za Alpsko podneblje i srednju Europu.

Ovo područje obiluje biljnim vrstama specifičnima za alpsko podneblje i srednju Europu. Raznovrsnost prirodnih bogatstava potvrđuje podatak da se trećina svih biljnih vrsta u Austriji nalazi na području planinskog masiva Visoke Ture. Kako se veći dio pokrajine Salzburg nalazi unutar alpskog područja, biljne vrste razvile su se prema klimatskim karakteristikama određenog područja, pa ćemo stoga floru pokrajine Salzburga prikazati prema vegetacijskom pojasu uvjetovanom klimom i nadmorskom visinom.

Sjeverni dio pokrajine Salzburg nalazi se unutar ravničarskog područja riječnih dolina i alpskih padina do 700 m nadmorske visine. Najčešće biljke nizinskog travnatog područja su

vrste poljskog cvijeća: tratinčica, ivančica, maslačak, visibaba, stolisnik, šumska jagoda, suhoperka i livadni dvornik, a uz jezera i rijeke potočnica, šaš te crvena i obična trska. Šumskim područjem nizinskog pojasa prevladavaju vrste listopadnog drveća kao što su lijesnjak, lipa, breza, javor, hrast i bukva. Alpski vegetacijski pojas od 700 do 1700 metara nadmorske visine bogat je šumskim skupinama hrasta, bukve, jasena i bijele johe dok su u srednjem ili subalpskom vegetacijskom pojasu od 1600 do 2300 metara nadmorske visine najzastupljenije crnogorične šume smreke, jele, bijelog i crnog bora, planinskog bora i ariša. Na tom području nalazi se i većina alpskih pašnjaka na kojima se uz travnatu vegetaciju nalaze biljne vrste cvijeta alpske tustice, alpske ruže, alpskog vidca, ciklame, gorske moravke, bijele šumarice, gorskog žabnjaka, šafrana, alpskog zvončića, perunike, europske planinčice i planinskog runolista koji predstavlja i nacionalni cvijet Austrije. Alpski vegetacijski pojas od 2300 do 3100 metara karakteriziraju prve pojave stalnog snijega pa ovaj pojas označava granicu trajne vegetacije. Najzastupljenije su biljne vrste tog pojasa alpske trave i šume smreke. Područje iznad 3100 metara nadmorske visine naziva se glacijalni pojas gdje u godinu dana padne više snijega nego se otopi. Iz tog razloga glacijalno područje nema trajne vegetacije (National park Hohe Tauern, 2019).

Područje Sjevernih i srednjih Istočnih Alpi broji preko 10 000 životinjskih vrsta, a nazastupljeniji razred sisavaca čine: jelen, srna, zec, svizac, jazavac, lisica, kozorog i divokoza, dok se od gmazova izdvajaju riđovka, bjelouška i planinski vodenjak. Prirodna staništa ptičjih vrsta tipičnih za ovaj dio Europe kao što su, fazan, jastreb, poljska ševa, kukavica, škanjac, crvena lunja, kobac i kosac, nalazimo u alpskim područjima do 1 000 m nadmorske visine, dok su u višem Alpskom području zastupljeni suri orao, orao kostoberina, bjeloglavi sup i bradati sup. Gnjurac, patka i crna liska ptice su čija se prirodna staništa nalaze u nizinskim područjima oko jezera, riječnih dolina i močvarnih područja. U vodama alpskih jezera i potoka najzastupljenije su sljedeće riblje vrste: pastrva, štuka, som i šaran. Osim navedenih životinja svakako vrijedi spomenuti i 5 najznačajnijih vrsta alpskog životinjskog svijeta čije je prirodno stanište na području planinskog masiva Visoke Ture zaštićeno u zoni istoimenog nacionalnog parka.

Bradati supovi su jedna od najugroženijih životinjskih vrsta na području istočnih Alpi. Prirodna staništa ovih grabljivica nalaze se na alpskim stijenama i liticama na području do 2000 metara nadmorske visine.

Alpski kozorog vrsta je planinske koze koja živi na planinskim liticama iznad 1 200 metara nadmorske visine. Kozorozi se kreću u krdu i mogu težiti do 120 kg. Mužjaci i ženke

razlikuju se po veličini rogova. Hrane se raznovrsnom vegetacijom alpskih pašnjaka kao što su pupovi, lišće i mahovina.

Zlatni orao jedna je od najprepoznatljivijih ptica grabljivica u svijetu. Prirodna staništa zlatnog orla nalaze se na strmim alpskim liticama, a hrane se miševima, kunićima i ostalom sitnom divljači te mogu težiti do 7 kg.

Prirodna staništa alpskog svizca, sivog glodavca iz porodice vjeverica, nalaze se na alpskim pašnjacima u pojasu između 1 400 i 2 700 metara nadmorske visine. Ovi biljožderi žive u podzemnim jazbinama u skupinama po 20 jedinki, a hrane se uglavnom lišćem, cvijećem, travom i korijenjem.

Divokoza, jedna od najvećih životinja alpskog područja, živi na planinskom području od 800 do 3 600 metara nadmorske visine u skupinama do 30 jedinki. Odrasla divokoza može doseći visinu do 80 cm i težiti 45 kilograma. Hrani se planinskim travama, korom drveta, borovim iglicama i ostalim četinjačama (National park Hohe Tauern, 2019).

3. DRUŠTVENA ATRAKCIJSKA OSNOVA

Pokrajina Salzburg posjeduje iznimno bogato kulturno-povijesno nasljeđe koje predstavlja temeljni antropogeni resurs za razvoja turizma, koliko u zimskim toliko i u ljetnim mjesecima.

3.1. Kulturne ustanove

Kulturne ustanove ovog područja većinom su okupljene oko grada Salzburga zbog kulturno-povijesnog nasljeđa.

Rodna kuća skladatelja Wolfganga Amadeusa Mozarta nalazi se u gradu Salzburgu u ulici Getreidegasse 9. U njoj je obitelj Mozart živjela od 1747. do 1773. godine i ona je zasigurno jedna od važnijih kulturnih atrakcija grada. Danas jedan od najposjećenijih muzeja u cijeloj Austriji otvoren je 1880. godine na inicijativu Međunarodne zaklade Mozarteum, a njegov obilazak traje oko sat vremena. U muzeju su sačuvani svakodnevni predmeti iz skladateljeva života kao što su izvorni namještaj iz 18. stoljeća te Mozartova violina i klavir, a osim glazbenih instrumenata izložena su pisma i portreti skladatelja. Muzej tijekom cijele godine privlači tisuće turista iz cijelog svijeta. U sklopu muzeja otvorena je i dvorana koja nudi razne koncerte, ali se može i iznajmiti za privatna događanja poput vjenčanja i zabava (Salzburg info, 2019).

Muzej Grada Salzburga nalazi se u zgradi *Neue Residenz* na Mozartovom trgu. Unutrašnjost muzeja nudi posjetiteljima velik broj umjetničkih djela i brojne multimedijalne instalacije. Prvi kat prikazuje važne povijesne ličnosti poput knezova, biskupa, pisaca i skladatelja koji su doprinijeli razvitku grada, dok je ostatak muzejskog postava usmjeren na umjetnost, znanost, arhitekturu, književnost, glazbu, fotografiju, radništvo i obrt. U državnim prostorijama drugog kata stalni postav, pod nazivom Mitski Salzburg (*Mythos Salzburg*), prikazuje umjetnički i kulturni razvoj grada od keltskog do modernog doba, dok je najatraktivnija prostorija muzeja umjetnička dvorana u kojoj se svake godine mijenjaju razne izložbe (Visit Salzburg, 2019).

Muzej avijacije ili Hangar 7 nalazi se u Zračnoj luci Salzburg. Muzej je smješten u zgradi izgrađenoj pod utjecajem avangardne i moderne umjetnosti. Konstrukcija muzeja izgrađena je u obliku prozirne školjke od 1 200 tona čelika i 380 tona stakla. Dnevna svjetlost dopire do stalnog postava povijesne zbirke prezentirajući igru svjetla nad eksponatima. Muzej je otvoren u ljeto 2003. godine te simbolički predstavlja mjesto susreta umjetnosti, tehnologije i razmjenjivanja umjetničkih ideja (Hangar-7, 2019).

Državno kazalište Salzburg nalazi se u starom dijelu grada, u povijesnoj četvrti u ulici Schwarzstraβe 22. Kazalište je osnovano 1775. godine na mjestu nekadašnje plesne dvorane na inicijativu princa i nadbiskupa Franza Josefa von Colloredo-Mansfelda. Službeno otvaranje obilježeno je izvedbom djela Christiana Heinricha Schmida *Die Gunst des Füsten* (*Naklon princa*). Godine 1784. u kazalištu je po prvi puta izvedena opera Wolfganga Amadeusa Mozarta *Die Entführung aus dem Serail* (*Otmica iz Saraja*) te se njegova djela i danas izvode u tom prostoru. Osim Mozartovih skladbi, u kazalištu se danas izvode suvremena i povijesna djela uz pratnju kazališnog glazbenog, plesnog i opernog ansambla koji broji 340 djelatnika iz 35 različitih zemalja, a ansambl godišnje daje oko 400 izvedbi. Od 1986. godine izvedbe su proširene na omladinski i dječji progam, a zgradu kazališta u ljetnim mjesecima koristi i Salzburški glazbeni festival (*Der Salzburger Festspiele*) (Salzburg info, 2019).

Velika festivalska dvorana (*Das Groβe Festspielhaus*) svečano je otvorena 26. srpnja 1960. godine orkestralnom izvedbom opere *Der Rosenkavalier* (*Kavalir s ružom*) Richarda Straussa, pod dirigentskom palicom Herberta von Karajana. Dvorana se nalazi u četvrti Stari grad Salzburg u ulici Hofstallgasse 1, a s ukupno 2 179 sjedećih mjesta jedna je od najvećih koncertnih dvorana u svijetu. U prostor četvrtastog oblika ulazi se kroz petero brončanih vrata, širina pozornice iznosi 100 metara, dok je proscenij širok 30 metara. Za izgradnju su korištene konglomeratne stijene brda Mönchsberg. Velika festivalska dvorana jedna je od najznačajnijih mjesta za koncertne izvedbe tijekom cijele godine (Salzburger Festspiele, 2019).

3.2. Kulturno-povijesni spomenici

Turisitičku ponudu pokrajine Salzburg uvelike čine kulturno povijesni spomenici koji se većinom nalaze u gradu Salzburgu.

Samostan Svetog Petra izgrađen je u 7. stoljeću, a unutar njega se nalazi najstariji benediktinski red na svijetu njemačkog govornog područja. Arhitekturu zgrade krase renesansni, romanički i rokoko elementi, a u podrumskim se prostorijama nalaze katakombe koje datiraju iz antičkog doba. U dvorištu se nalazi i groblje samostana Svetog Petra na kojem su pokopane poznate ličnosti grada Salzburga i ono okružuje kasnogotičku Kapelu svete Marije. Knjižnica svetog Petra unutar samostana najstarija je knjižnica u Austriji, sadrži arhiv knjiga nastalih od 8. do 20. stoljeća, a od 100 000 očuvanih knjiga najvredniji zapis predstavlja 800 svezaka Knjige bratstva (*Verbrüderungsbusch*). Kako bi se pohranila kolekcija slika, u 17. stoljeću u samostanu je izgrađena prostorija *Long galleri*, koja je od

2014. godine dostupna javnosti u sklopu svjetske izložbe Dom Quartier. Posjetitelji mogu vidjeti povijesne i umjetničke vrijednosti pohranjene u samostanu, odnosno fotografije, grafike, slike, eksponati riznice, namještaj i glazbeni instrumetni (Salzburg info, 2019).

Tvrđava Hohensalzburg (*Die Festung Hohensalzburg*) na brdu Festunberg, izgrađena 1077. godine, nalazi se na 120 m nadmorske visine, dugačka je 250 i široka 150 metara, te se sastoji od triju kula i zidina koji okružuju unutarnja dvorišta i stambena krila. Tvrđava Hohensalzburg predstavlja najočuvaniji srednjovjekovni dvorac u srednjoj Europi, a danas služi kao muzejski prostor. Na trećem katu muzeja nalzi se Prinčeva dvorana, Prinčeva odaja, Zlatna dvorana i Zlatna komora, a prostorije prikazuju povijesne predmete koji opisuju život Salzburških vladara. Jedna od najimpresivnijih građevina unutar tvrđave je kapela nadbiskupa Leonharda von Keutschacha koju krasi zvjezadni svod oslikan na stropu kapelice (Salzburg highlights, 2019).

Salzburška katedrala na Katedralnom trgu 1 izgrađena je na ostacima rimskog grada iz 774. godine, a u postojećem baroknom stilu uređena je u 17. stoljeću. Katedrala se nalazi u povijesnom centru Starog grada i pod zaštitom je svjetske spomeničke baštine UNESCO-a. Ukrašenu fasadu uokviruju dvije kule visoke 81 metar i središnja kupola koja ih povezuje. Donji dio katedrale krase troja brončana vrata i portali ukrašeni zaštitnicima biskupije, dok se unutar crkve nalazi krstionica iz 1311. godine, kabineti s crkvenim artefaktima i zbirke vjerskih slika. Najvredniji inventar crkve zasigurno su sedam zvona ukupne težine 32 433 kg, od kojih vrijedi istaknuti zvona Marienglocke i Virgilglocke izlivena 1628. godine (Dom zu Salzburg, 2019).

Barokna Palača Hellbrunn u južnoj četvrti grada Salzburga izgrađena je 1615. godine, a njeni su vrtovi zaštićeni u kategoriji kulturno-povijesne baštine. Oni se smatraju najvažnijim spomenikom vrtne arhitekture u Austriji. Do ulaza glavne zgrade vodi dvostrano stubište, a izvedena je kao pravokutna trokatnica s dva paviljona, dok cjelokupno imanje s umjetničkim kipovima i tematskim fontanama okružuju vrtovi modernističke, lovačke, sakralne i pejzažne tematike. Najveću atrakciju vrtova čine brojne fontane s ukupno 600 mlaznica arhitekta Santina Solarija, ali i mehaničko-glazbeno kazalište izgrađeno 1750. godine. Kazalište broji 200 figura čiji mehanizam pokreće voda, dok su fontane dizajnirane na način da mnoštvo skrivenih mlaznica prskanjem iznenađuje posjetitelje u prolazu (Schloss Hellbrunn, 2019).

Palača Leopold (*Die Schloss Leopoldskron*) nalazi se na obali jezera Leopoldskroner Weiher u gradu Salzburgu. Gradnju palače naručio je salzburški princ i nadbiskup Leopold Anton Eleutherius 1736. godine kao obiteljsku rezidenciju. Izvorno je izgrađena kao trokatnica u rokoko stilu s osmerokutnimm tornjem u sredini, a 1763. godine preuređena je u

klasicistički stil te je uklonjen središnji toranj. Palača je poznata po jednistvenim reljefnim dekoracijama Johana Kelbera na plafonu svečane dvorane Festsaal koja prikazuje četiri godišnja doba, dok se u kapeli nalazi reljefna dekoracija *Vjenčanje Atalante* s tematikom iz grčke mitologije. Palača dolazi u vlasništvo kazališnog redatelja Maxa Reinhardta 1918. godine koji obnavlja stubište, Veliku i Mramornu dvoranu, Venecijansku sobu te gradi knjižnicu i vrtno kazalište. Reinhardt je palaču pretvorio u istaknuto mjesto umjetničke scene u kojoj su se okupljali svjetski poznati glumci, redatelji, pisci i skladatelji iz cijelog svijeta. Danas je zgrada hotel i prostor za održavanje seminara (Schloss Leopoldskron, 2019).

3.3 Manifestacije

Pokrajina Salzburg svake je godine domaćin brojnih društvenih manifestacija koje predstavljaju temelj društvene atrakcijske osnove i upravo se one ističu kao jedan od glavnih motiva dolazaka turista. Grad Salzburg istaknuo se kao centar društvenih događanja zabavnog karaktera, bilo da se radi o glazbenim, sportskim ili gospodarskim manifestacijama, a manifestacijski turizam nametnuo se kao jedna od navažnijih oblika atrakcijskih osnova cijele pokrajine.

Salzburški festival (*Die Salzburger Festspiele*) jedan je od najvažnijih manifestacija klasične glazbe i scenske umjetnosti u svijetu. Festival je svečano otvoren 22. kolovoza 1920. godine na Katedralnom trgu predstavom Huga von Hofmannsthala *Jedermann* (*Svatković*). Otad se program svake godine otvara 20. srpnja i traje 5 tjedana. Manifestacija se temelji na umjetničkim izvedbama najvišeg standarda s ciljem predstavljanja kulturne tradicije i identiteta pokrajine Salzburg i Austrije. Za vrijeme trajanja manifestacije izvode se koncerti klasične glazbe, opere i dramski programi raspoređeni na nekoliko lokacija kazališnih i koncertnih dvorana u gradu. Program se svake godine bazira na izvedbama djela najpoznatijih opera W.A. Mozarta i Richarda Straussa u suradnji s najvećim opernim kućama svijeta kao što su Wiener Philharmonicker, Teatro alla Scala, Opéra de la Bastille, La Monnaie i Metropolitan opera (Salzburger Festspiele Archive, 2019).

Svake godine od 27. siječnja do 4. veljače u gradu Salzburgu u prostorijma Mozartove rezidencije (*Die Mozart Wohnhaus*) održava se društvena manifestacija klasične glazbe pod nazivom Mozartov tjedan (*Die Mozart Woche*). Manifestacija je prvi puta održana 1956. godine u organizaciji Međunarodne zaklade Mozarteum, a najpoznatije svjetske skladbe izvode se u čast rođenja W.A. Mozarta. Manifestacija svake godine ugošćuje najpoznatija

imena svjetske scene klasične glazbe uz Bečku filharmoniju. Od 2013. godine u sklopu programa nastupa i Mozartov dječji orkestar (Visit Salzburg, 2019).

Dani kulture grada Salzburga (*Die Salzburger Kulturtage*) jedna je od najvećih kulturnih manifestacija u Europi. Manifestacija je prvi puta održana 1972. godine u organizaciji Kulturnog društva Salzburg (*Die Salzburger Kulturvereinigung*) koje djeluje od 1947. godine, a danas organizira preko 80 koncerata godišnje. Svake godine u drugoj polovici listopada po ulicama i koncertnim dvoranama grada Salzburga izvode se različiti glazbeni i scenski programi s ciljem promoviranja umjetničke i kulturne raznolikosti društva. U 14 dana festivala izvode se poznata glazbena i dramska djela u izvedbi poznatih opernih i kazališnih kuća kao što su Nacionalna opera Sofija, Varšavska filharmonija, Mozarteum orkestar i Baletna kuća Don Kihot iz Sankt Petersburga, a izvode se najrazličitiji glazbeni žanrovi, od klasične glazbe do broadwayske glazbe. Od 2007. godine u skopu programa održava se i Dječji festival (*Die Kinderfest*) čiji je cilj upoznavanja djece s glazbom od najranije dobi Salzburg info, 2019).

Pokrajina Salzburg u ponudi nudi i svjetski poznatu adventsku tržnicu, a početak Adventa krajem studenog označava jedan od najljepših dijelova godine. U pet tjedana Adventa u nekoliko gradova pokrajine organizirane su tradicionalne božićne tržnice i koncerti koji uz prezentaciju narodnih običaja stvaraju idiličnu božićnu atnosferu. Jedna od najpoznatijih božićnih tržnica svake se godine održava u Pinzgauu u gradu Zell am See. Tržnica se nalazi unutar dvorca Kaprun, a uz tradicionalne povorke nudi lokalnu gastronomsku ponudu i program za djecu. Božićne tržnice u gradovima i selima u Tennengauu označavaju početak adventske sezone u pokrajini Salzburg, a najpoznatija je ona u dolini rijeke Lammer u općini Hallein gdje je uz tradicijske običaje moguće pogledati i izložbu jaslica. Advent u gradu Salzburgu održava se na lokacijama Katedralni trg, palača Hellbrun i u blizini vrtova Mirabell, a glazbeni i scenski nastupi kao što su adventsko pjevanje, duboko su ukorijenjeni u narodne tradicije Austrije. Božićni advent u selu Glanneg u Flachauu održava se na lokaciji Mayr-Melnhofschen Gutshof , a u ponudi božićne tržnice nalaze se gastronomska ponuda divljači i ručno izrađeni predmeti od drva, keramike i tekstila. Posebnost adventske tržnice upravo su proizvodi nastali u seoskim kućama i farmama prema tradicijskim običajima lokalne zajednice. Božićna tržnica u gradu St. Johann u Pongauu svojom se ponudom izdvaja od ostalih adventskih tržnica pa se i naziva Alpsko božični čudo. U to vrijeme cijeli je grad ukrašen božićnim lampicama, a povijesne građevine postale su glavnim objektima svjetlosnog adventa koji se proširio i na okolicu grada (Salzburg info, 2019).

Osim glazbenih, dramskih i vjerskih manifestacija svakako vrijedi izdvojiti i sportske manifestacije kao što su Međunarodna Gaisbergova utrka automobila koja se održava od 1929. godine, ali i utrku Svjetskog skijaškog kupa za žene u Flachauu koja predstavlja najveću sportsku menafestaciju u pokrajini Salzburg.

4. OBLICI TURIZMA POKRAJINE SALZBURG

U ovom poglavlju opisat ćemo najzastupljenije oblike turističke djelatnosti pokrajine Salzburg kroz sportsko-rekreacijski, ruralni i zdravstveni turizam.

4.1. Sportsko-rekreacijski turizam

Sportsko-rekreacijski turizam jedan je od najzastupljenijih oblika turizma u pokrajini Salzburg. Klima i reljef daju plodno tlo za brojne sportove na otvorenom i rekreaciju.

4.1.1. Zimski sportovi

Pojam zimski sportovi odnosi se na sportske aktivnosti natjecateljskog ili rekreativnog karaktera na snijegu ili ledu. Prema Međunarodnom olimpijskom odboru, u zimske sportove ubrajamo bob, curling, umjetničko klizanje, brzo klizanje, hokej na ledu, sanjkanje, skeleton, daskanje na snijegu i skijanje koje dijelimo na alpsko skijanje, biatlon, skijaško trčanje, skijanje slobodnim stilom, nordijsko skijanje i skijaške skokove (International Olympic Committee, 2019).

Dugu tradiciju zimskih sportova u Austriji odredili su klimatski uvjeti i reljefna razvijenost geografskog područja Istočnih Alpi. Pokrajina Salzburg spada među turističke destinacije s najrazvijenijom skijaškom infrastrukturom na svijetu i broji 21 skijaško područje s 1 914 km skijaških staza (sl. 6). Najzastupljeniji zimski sportovi su alpsko skijanje, nordijsko skijanje, skijaško trčanje, biatlon, skijaški skokovi, skijanje slobodnim stilom i daskanje na snijegu. Sezona zimskih sportova započinje krajem prosinca i traje do početka ožujka, dok je najviše noćenja u zimskim destinacijama zabilježeno u veljači.

Alpsko skijanje najraširenija je način skijanja na svijetu, a ime je dobilo po planinskom masivu Alpa na kojem na kojem se i razvilo. Discipline alpskog skijanja su slalom, veleslalom, super-veleslalom, spust, alpska kombinacija i paralelna natjecanja, a zbog tehnološkog napretka tehnike skijanja su se kroz povijest mijenjale nekoliko puta. Najpopularnije destinacije alpskog skijanja su Zell am See, Obertauern, Kaprun, Saalbach-Hinterglemm, Bad Gastein, Dorfgastein, Flachau i Bad Hofgastein, a svakako treba spomenuti i ona manje popularna kao što su Abtenau, Postalm, Lofer, Rauris, Unken i mnoga druga.

Slika 6. Skijaške destinacije pokrajine Salzburg

(Izvor: Ski-Austria, 2019)

Skijaška destinacija Obertauern u Lungauu nalazi se na planinskom masivu Niske Ture. Obertauern je najviša destinacija alpskog skijanja pokrajine Salzburg, a prvi skijaši pojavili su se dvadesetih godina prošlog stoljeća. Izgradnjom kabinske žičare pedesetih godina započinje uređivanje skijaške i hotelske infrastrukture u turističke svrhe, a danas se u destinaciji nalazi 66 skijaških staza ukupne dužine preko 100 kilometara povezanih s 26 žičara koje u sat vremena mogu prevesti 49 000 ljudi. Zbog nadmorske visine od 1 730 m stvaraju se povoljni snježni uvjeti, stoga skijaška sezona u Obertauernu započinje početkom studenog i traje do kraja ožujka (Ski-Austria, 2019).

Zell am See je jedno od najpopularnijih dsetinacija alpskog skijanja u Austriji. Grad se nalazi u Pinzgauu u na obroncima Kitzbühelskih Alpa i obalama jezera Zell na 763 metra nadmorske visine. Razvoj Zell am Seea kao turističke destinacije započinje u 19. stoljeću izgradnjom željezničke linije Giselabahn koja povezuje gradove Salzburg-Zell am See-Wörgl, a početkom 20. stoljeća izgrađena je i prva žičara prema skijalištu Schmittenhöhe. Do grada je moguće doći direktnim cestovnim i željezničkim linijama iz Salzburga, Innsbrucka ili Münchena, a zbog dobre prometne povezanosti u apartmanima i hotelima ostvari se preko 2 miljuna noćenja godišnje. 207 km skijaških staza u okolici grada povezano je s 51 žičarom, a najpopularnija odredišta su Lechnerberg, Kaprun i Schmittenhöhe do kojih je moguće doći žičarom City Expressa iz centra Zell am Seea (Ski-Austria 2019).

Skijaška destinacija Flachau u Pongauu nalazi se na planinskom masivu Steinfeldspitzen na 920 metara nadmorske visine i jedna je od najvećih destinacija u Europi. Skijaški turizam u Flachauu razvio se u drugoj polovici 20. stoljeća, a osamdesetih godina sporazumom između gradova Flachau, St. Johann im Pongu i Wagraina stvorena je najveća skijaška mreža u Austriji - Ski Amadé. Ski Amadé čini mrežu od 25 međusobno povezanih skijaških sela i 760 kilometara skijaških staza do kojih vodi 270 raznih tipova žičara, dok sama okolica Flachaua posjeduje 43 žičare i 120 kilometara skijaških staza. Razvoju destinacije zasigurno je pridonijela i izvrsna prometna povezanost autocestom A10 koja prolazi pored samog grada i povezuje Flachau sa Zračnom lukom Salzburg. Svake godine u siječnju, Flachau je domaćin noćne slalomske utrke Svjetskog skijaškog kupa za žene koja je jedan od najprepoznatljivijih sportskih manifestacija u Austriji (Ski-Austria, 2019).

Skijaška destinacija Saalbach-Hinterglemm nalazi se u Pinzgauu u dolini Glemmtal i na obroncima Kitzbühelskih Alpa na 1 060 metara nadmorske visine. Nagli razvoj zimskog turizma u selima Saalbach i Hinterglemm započeo je u drugoj polovici 20. stoljeća udruživanjem odvojenih sela u jedno općinsko vijeće Saalbach-Hinterglemm i zajedničkim ulaganjem u razvoj skijaškog turizma. Skijaški prostor zauzima preko 200 kilometara skijaških staza do kojih vode 62 kombinirane žičare, dok su smještajni objekti, većinom od 4 i 5 zvjezdica, jedni od najboljih u pokrajini Salzburg. Do destinacije moguće je doći preko nekoliko prometnih pravaca iz Salzburga, Münchena i Insbrucka (Ski-Austria, 2019).

Nordijsko skijanje ime je dobilo po nordijskim zemljama Finskoj, Švedskoj i Norveškoj, a sastoji se od disciplina skijaškog trčanja i skijaških skokova. Skijaški skokovi sportska su disciplina nordijskog skijanja čiji je cilj spuštanjem niz posebno konstruiranu rampu preskočiti što veću udaljenost. Skijaško trčanje sastavni je dio dviju skijaških disciplina, nordijskog skijanja i biatlona te predstavlja najstariji oblik skijanja. Nastalo je iz potrebe stanovništva za jednostavnijim prelaskom snježnih površina planinskih područja, a njegova tehnika se odnosi na skijanje i odgurivanje skijaškim štapovima na ravnim površinama i prekrivenim snijegom i ledom, dok su skije uže i duže od standardnih. Biatlon se razvio iz sportskih disciplina skijaškog trčanja i gađanja iz puške. U biatlonu se koriste standardne skije za skijaško trčanje i malokalibarske puške, dok se meta za gađanje nalazi na 50 m udaljenosti. Pošto biatlon, skijaško trčanje i nordijsko skijanje dijele kombinacije istih sportskih tehnika, staze kao što su Neuberger, Dorfloipe, Voggenberg, Langlaufen, Gaisberg-Oberwinkl, Gaisberg-Hinterwinkl, Hellbrun, Karneralm, Saalach i Klingler namijenjene su sportašima sve tri discipline.

Sunčana staza Neuberger u Filzmoosu (*Neubergerhof Sonnenscheinweg*) jedna je od najpopularnijih biatlonskih staza kotra Pongau. Kružna staza dužine 5 km nalazi se na planini Rossbrand na 1 700 m nadmorske visine, a oprema se može iznajmiti u obližnjem hotelu namijenjenom isključivo za biatlonce. Uz stručno vođenje sportskih trenera biatlon je dostupan svim posjetiteljima, dok je za dijecu namijenjen laserski biatlon (Filzmos, 2019).

Staza za skijaško trčanje Gaisberg-Hinterwinkl idelana je za skijaše rekreativce, a u dužini od 3,5 km vodi kroz sunčanu visoravan udaljenu 10 minuta od grada Salzburga. Skijaška staza se ne naplaćuje, a radi zaštite okoliša i sigurnosnih razloga ne smije se koristiti noću. Kružna staza za skijaško trčanje Hellbrun idealna je za skijaše početnike, a u dužini od 2 km ravničarskog terena prolazi podnožjem planine Hellbrunn (Salzburg info, 2019).

U pokrajini Salzburg nalazi se 15 rampi za disciplinu nordijskog skijanja - skijaški skokovi. Skijaška rampa Paul Außerleitner u gradu Bischofshofenu u kotru Pongau visine 142 m, nalazi se u sklopu Skijaškog stadiona Sepp Bradl na kojem se svake godine održava Svjetsko prvenstvo u nordijskom skijanju. Izgrađena je 1928. godine kada je zbog kraće rampe najviši doseg skoka iznosio 40 m, dok je nadogradnjom rampe dašnji najviši doseg 125 m. Osim rampe Paul Außerleitner svakako vrijedi spomenuti i 4 rampe Skijaškog stadiona Felix Gottwald u gradu Uttenhofenu koje su popularne među skijašima rekreativcima, kao i rampe Hahnbaumschanze, Mittereggschanze, Bilgerischanze, Schmittenschanze i Wimmschanze (Skisprungschanzen Arhiv, 2019).

Skijanje slobodnim stilom odnosi se na korištenje više tehnika kao što su skijanje po preprekama i skokovi, ali i prezentiranje raznih trikova preuzetih iz drugih sportova. Slobodni stil jedna je od najatraktivnijih tehnika skijanja gdje do izražaja ne dolazi brzina već vizualni dojam. Najveća staza za skijaše slobodnog stila nalazi se u blizini grada Flachauwinkl unutar skijaškog kompleksa Absolut park. Staza u dužini od 1,5 km nudi preko 100 različitih prepreka, a u zimskim mjesecima održava se i škola skijanja slobodnim stilom imena Freeski (Absolut Park, 2019).

Za skijaše slobodnog stila u sklopu skijaške mreže Ski-Amade nalaze se Snježni i Zabavni park koji s preprekama kao što su cijevi, saonice, tuneli, oštri zavoji i razne kutije nude mogućnost izvođenja raznih trikova. Osim za skijaše slobodnog stila, snježni parkovi namijenjeni su i za ljubitelje daskanja na snijegu (Ski amade, 2019).

Daskanje na snijegu (*Snowboard*) zimski je sport u kojem se za prelazak snježnih površina korisiti daska pričvršćena za obje noge duga 150 cm i široka 25 cm. Daskanje na snijegu moguće je u klasičnom stilu na otvorenim planinskim padinama skijaških staza namijenjenih za alpsko skijanje kao što su Lofer, Kaprun i Dachstein ili u skijaškim

parkovima za skijaše i daskaše slobodnog stila. Najpoznatiji parkovi za daskanje na snijegu u slobodnom stilu u pokrajini Salzburg su Absolut park, Alpendorf i Eben (Salzburger Sportwelt, 2019).

Sanjke su jedan od najstarijih oblika zimske opreme, a na području pokrajine Salzburg nalaze se 52 staze za sanjkanje namijenjene obiteljskim izletnicima i imaju isključivo zabavnu i rekreativnu svrhu. Ostali zimski sportovi kao što su bob, curling, umjetničko klizanje, brzo klizanje, hokej na ledu i skeleton zastupljeni su u manjoj mjeri radi nedostatka infrastrukture, ali i zato jer nemaju rekreativnu svrhu.

4.1.2. Biciklizam

Biciklistički turizam u pokrajini Salzburg jedan je od najrazvijenih oblika turističke djelatnosti. Biciklistička mreža pokrajine Salzburg sastoji se od 2 335 biciklističkih staza ukupne dužine 425 615 km od čega se 180 km nalazi u gradu Salzburgu. Staze su prema težini prilagođene obiteljima, rekreativcima i naprednim biciklistima, a njihova težina određena je u kategorijama ravne staze, brdovite staze, kružne staze, staze spusta, brze vožnje i staze s najboljom ocjenom. Vožnja biciklom jedan je od najpopularnijih načina otkrivanja prirodnih atrakcija i kulture pokrajine Salzburga. Najpopularnije staze su Mozartova biciklistička staza, biciklistička staza Tauern, Salzkammergut, Schloβ Prielau-Badestrand Zell am See, Attersee-Kammer, Pillersee-Wiesensee, St Gilgen-St Wolfgang, Gasthof Fischtagging-Seeblick i Schladming Fuβgängerzone-Rastplatz (Salzburg info, 2019).

Biciklistička staza Mozart (*Der Mozart Radweg*) ukupne dužine 450 km podijeljena je na 16 etapa duljine do 50 km. Svakodnevnom vožnjom od prosječno 40 km potrebno je 10 do 14 dana da se staza prijeđe, a visinska razlika između najviše i najniže točke iznosi 2500 m nadmorske visine. Staza prolazi sporednim seoskim cestama i većim je dijelom asfaltirana, dok se na nekim dionicama prelazi preko šljunčane i zemljane podloge. Većim dijelom biciklistička staza nalazi se u Flachgauu, a započinje u gradu Salzburgu te prolazi gradovima St. Gilgen, Berchtesgaden, Bad Raichenall i Traunstein i završava u gradu Rosenheimu. Manji dio staze prelazi u susjednu Republiku Njemačku i regiju Bavarska, a njena najveća atrakcija je vožnja uz jezera Wolfgangsee, Chiemsee, Irsee i Mondsee koja se mogu obići povezivanjem različitih dionica (Moart-Radweg, 2019).

Biciklistička staza Salzkammergut (*Der Salzkammergut Radweg*) dužine 345 km kružna je staza koja kreće iz grada Bad Ischl i prolazi gradovima Traun, Obertrumer, Salzburg, Eugendorf, St. Gilgen, St. Wolfgang i Obertraun od kuda se vraća na polaznu točku. Prilikom vožnje stazom savladava se visinska razlika od 1 800 m nadmorske visine, a

prosječnom vožnjom od 50 km dnevno stazu je moguće prijeći u tjedan dana. Almsee, Hintersee, Schwarzesee i Traunsee samo su neka od 13 jezera koja se nalaze na različitim dionicama biciklističke staze Salzkammergut, a na planinskom području Hoher Dachstein prolazi pored prirodnih atrakcija Mamutove i Velike ledene špilje (Salzkammergut, 2019).

Osim navedenih biciklističkih staza i njihovih prirodnih atrakcija svakako vrijedi spomenuti i 212 biciklističkih staza unutar Nacionalnog parka Visoke Ture koje je moguće prijeći i električnim biciklima. Razvijenost biciklističke infrastrukture pokrajine Salzburg potvrđuje podatak da se na svakoj od 2 335 biciklističkih staza nalazi servisna stanica za popravak bicikala i hoteli prilagođeni smještaju biciklista i njihove opreme. Napovoljnije razdoblje u godini za obilazak pokrajine Salzburga biciklom je od mjeseca svibnja do listopada.

4.1.3. Planinarenje

Unutar pokrajine Salzburg nalaze se jedne od najatraktivnijih planinarskih staza u Austriji. Na planinskim masivima Untersberg, Tennengebirge, Groβglockner i Visoke Ture nalazi se 7 200 km planininarskih staza markiranih crvenim i bijelim prugama. Oko 1 800 planinskih koliba s ugostiteljskim sadržajima, od kojih 550 radi ljeti, potvrđuje dugu tradiciju planinarenja na području pokrajine. Najposjećenije planinarske staze su Salzburger Almenweg, Via Alpina, Salzalpeinsteig, Königsweg, Saalachtalweg, Saalachtaler Höhenweg, Werfener Hütte, Geisterberg, Krimmler Wasserfäle i staze Nacionalnog parka Visoke Ture, od kojih neke zbog prirodnih atrakcija treba posebno opisati (Visit Salzburg, 2019).

Salzburger Almenweg planinarska je staza duga 350 km raspoređena u 31 etapu, a 90% puta nalazi se između 1 000 i 2 000 metara nadmorske visine. Ova tematska staza počinje na području općine Salzburger Sportwelt u Pongauu, a preko planine Tennen povezuje 120 alpskih pašnjaka, odakle se spušta u riječne doline Grossarltal i Gasteinrtal i vodi prema planinskom masivu Hockönig. Do staze je moguće doći s 25 lokacija u Pongauu, a 120 planinskih koliba koje se nalaze duž cijele staze nude usluge noćenja i prehrane. Preporučeno vrijeme za planinarenje stazom Salzburger Almenweg je od lipnja do rujna (Salzburgerland, 2019).

Via Alpina međunarodna je planinarska staza duga 5 000 km podijeljena u 342 etape. Staza počinje u Trstu u Italiji, a završava u francuskom gradu Monaku te alpskim putevima povezuje 8 europskih država. Via Alpina prolazi centralnim područjem Istočnih Alpi, a u nekoliko različitih dionica salzburškim kotarima Lungau, Pongau i Pinzgau od kuda se preko Salzburških Alpi nastavlja prema Republici Njemačkoj i Bavarskim Alpama (*Die*

Bayerischen Alpen). Crvena, plava ljubičasta i žuta boja označavaju dužinu i težinu staze na svakoj pojedinačnoj dionici, a dijelovi staze koji prolaze pokrajinom Salzburg smatraju se njenim najljepšim dionicama (Via Alpina, 2019).

Brda Kapuzinerberg, Rainberg, Festungsberg i Mönchsberg, osim prirodnim i kulturnim atrakcijama, turiste privlače kao rekreativna planinarska odredišta unutar granica grada Salzburga. Brdo Mönchsberg, do kojeg vode četiri planinarske staze, zbog obilja šuma i zelenih livada popularno je rekreacijsko područje za planinare i ljubitelje prirode. Kapuzinerberg ,do kojeg iz grada vode tri staze, osim rekreacijskog planinaranje od ožujka do srpnja nudi mogućnost alpinističkog uspona preko litice koja se nalazi na sjevernoj strani, dok se na vrh brda Festungsberg i Ranberg može doći preko tri planinarske staze (Salzburg info, 2019).

Od ostalih planinarskih staza svakako treba istaknuti brojne tematske staze namijenjene obiteljskom planinarenju u trajanju od 3 do 5 sati. Kružne staze osmišljene su na način da su prirodne atrakcije pretvorene u pustolovna dječja igrališta sa zagonetkama o svijetu prirode koje se nalaze na planinarskim kartama prilagođenima djeci. Obiteljske staze spadaju u kategorijeu lakših uspona, a najposjećenije su Salzburger Saalachtalu, Vorderkaserklamm, Geschichtserlebnisweg (Salzburgerland, 2019).

4.2. Ruralni turizam

Ruralni prostor kao jedinstvenu kulturnu sredinu čine prirodni krajolik, osnovna seoska naselja i specifičan socijalni kontakt sa seoskim stanovništvom. Klasifikacija ruralnog područja predstavlja složen proces definiranja privredne strukture prema socijalnim, ekonomskim i demografskim čimbenicima, pa ruralni turizam spada u najsloženije oblike turističkih kretanja. Jedinstvenost ruralnog prostora predstavlja mogućnosti za razvoj svih vrsta selektivnih oblika turizma, posebno u planinskim predjelima kao što su Alpe, a najzastupljeniji oblici su turizam u seoskom domaćinstvu, ruralni kulturni turizam i gastronomski turizam. Prema definiciji, ruralni turizam je turistička aktivnost na seoskom području sa svim aktivnostima koje se provode na tom mjestu, a njegove najvažnije karakteristike su mirna sredina, odsutnost buke, očuvan okoliš, komunikacija s lokalnim stanovništvom, tradicionalna gastronomija i upoznavanje seoskih poslova te bogata tradicija (Ružić, 2009).

4.2.1. Turizam u seoskim domaćinstvima

Turizam u seoskim domaćinstvima odnosi se na veća ili manja obiteljska poljoprivredna gospodarstva u kojima turisti mogu boraviti kroz aktivan ili pasivan kontakt s lokalnim stanovništvom. Pasivni kontakt odnosi se na turističke usluge noćenja i prehrane unutar specifične seoske infrastrukture, dok se pod pojmom aktivni kontakt podrazumijeva sudjelovaje u svakodnevnom seoskom životu i poljoprivrednim aktivnostima namijenjenima za turiste.

Pokrajina Salzburg nudi brojne turističke aktivnosti u seoskim domaćinstvima za djecu, domaćinstvima specijaliziranim za organske proizvode, poljoprivrednim i stočarskim domaćinstvima, ali i onima za osobe s posebnim potrebama. Nacionalna udruga za odmor u seoskim domaćinstvima osnovana je 1992. godine radi unapređenja turizma i održivog razvoja, a na području pokrajine Salzburga broji 333 člana.

Seosko domaćinstvo Maurachof (*Der Ländlicher Haushalt Maurachof*) nalazi se u blizini grada St. Johann u Pongauu, a osim smještaja i hrane ponuda uključuje i edukativi program za djecu. Na imanju se nalazi dječji park u kojem djeca mogu uživo vidjeti razne životinje poput zečeva, krava, ponija i ovaca i upoznati život na selu kroz igre i natjecanja kao što su skakanje u sijeno, mužnja krava, izrada krema i vožnja traktorom. Upoznavanje prirodih ljepota moguće je ostvariti aktivnostima kroz biciklističke i planinarske staze u okolici imanja (Urlaub am Bauernhof, 2019).

Za turiste željne gastronomskog iskustva, seosko domaćinstvo Blasiwirt (*Der Ländlicher Haushalt Blasiwir*) u St. Michaelu nudi specijalitete organskog uzgoja. Tjedni program jahanja, ribolova, pomaganja u seoskim poslovima i biciklizma obogaćen je edukacijom o pripremi hrane te sadnji i uzgoju domaćih namirnica. Planinarske staze u okolici sela nude šetnje pored najatraktivnijih jezera u Lungauu koja u ljetnim mjesecima nude i mogućnosti kupanja i sportskih aktivnosti na vodi (Urlaub am Bauernhof, 2019).

Bauernhof, seosko domaćinstvo u selu Oberschaff (*Der Ländlicher Haushalt Bauernhof*), nalazi se između planinskih masiva Visokih Tura i Kitzbühelskih Alpa, a većina turista koji dolaze su obitelji željne bijega iz svakodnevnog stresa urbanog života. Pored smještajnog objekta u kategoriji polupansiona nalazi se i parcela uređena za kampere s pogledom na dolinu rijeke Salzach, a u posebnoj gastronomskoj ponudi restorana nalaze se kozji proizvodi organskog uzgoja. Najveću atrakciju Bauernhofa predstavlja najduža sanjkaška staza na svijetu koja je u zimskim mjesecima osvijetljena (Urlaub am Bauernhof, 2019).

Osim navedenih seoskih domaćinstava vrijedi spomenuti i Hammerhof, 400 godina staro seosko domaćinstvo u selu Filzmoos, ali i najposjećenija seoska domaćinstva alpskog područja kao što su Bambichlhof, Ferienhof Steiner, Kaspergut, Buchgrabenhof, Jagglhof, Steinbachgut, Gattererhof, Ferienbauernhof Elmaugut i Lamplhof (Urlaub am Bauernhof, 2019).

4.2.3. Ruralni kulturni turizam

Autentičnost doživljaja unutar turističke destinacije odražava se kroz elemente kulture i tradicije određene etničke skupine. Prema Rabotiću (2013), ruralni kulturni turizam predstavlja turističku valorizaciju kulture i običaja ruralnih zajednica kao što su vjera, način odijevanja, folklor te priče i legende. U ovom poglavlju opisat ćemo kulturu i običaje ruralnog područja pokrajine Salzburg koji čine dio turističke ponude kulturnog ruralnog turizma.

Svake godine krajem kolovoza u Pinzgauu, na nekoliko lokacija jezera Zell, održavaju se tradicionalne kulturne priredbe imena Narodni običaji Zella (*Das Zell Edelweisen*). Kulturna društva općine Zell tih dana izvode narodne plesove kao što je boari, s ciljem promoviranja i očuvanja ruralne kulture Pinzgaua, a jedinstvenost izvedbe najbolje dočaravaju narodne nošnje i glazbeni nastupi s različitim tradicijskim instrumenatima. Za sudionike Narodnih običaja Zella organizirana su tradicionalna natjecanja u bacanju potkove, seoskom golfu i mužnji krava (Zell am See- Kaprun, 2019).

Kultura na planinskom pašnjaku (*Kultur auf der Bergweide*) svake godine na dan ljetne ravnodnevice okuplja lokalno stanovništvo i razne kulturne udruge u svim kotarima pokrajine Salzburg. U tradicionalnim planinskim kućama alpskih pašnjaka okupljaju se lovci, šumari i mljekari te uz mnogobrojne kreativne radionice kao što su predavanja o alpskom bilju i tečaj jodlanja (njem: *Jodeln*) prepričavaju se lokalne priče i mitovi s ciljem očuvanja ruralne kulture alpskog područja. Uz tradicionalno paljenje vatre u večernjim satima, izvedbe lokalnih glazbenika popraćene su glasanjem ovaca i krava, a tradicionalna alpska zvona za koja se vjerovalo da tjeraju kišu, odjekuju planinskim područjem (Salzburgerland, 2019).

Tradicionalno pucanje bičevima (*Apershnalzen*) kulturni je običaj alpskog područja u pokrajinama Salzburg i Bavarskoj koji svoju tradiciju njeguje više od 200 godina. Pucanje bičevima izvodi se u ruralnim područjima s obje strane rijeka Salzach i Saalach, a iako prvi zapisi datiraju iz 1730. godine, vjeruje se kako je ova tradicija nastala u razdoblju prije pojave kršćanstva. Riječ *Aper* na njemačkom jeziku znači bez snijega dok se *schnalzen* odnosi na pucketanje, a prema legendi postoji vjerovanje kako se glasnim pucanjem biča tjera zimu i zle duhove. Svake godine krajem siječnja i početkom veljače brojna kulturna društva u

tradicionalnim regionalnim nošnjama nastupaju na turnirima Aperschnalzena u skupinama od 9 do 11 članova. Dužina biča imena *Goβal* iznosi 4 m, a svaki član ga ispuca oko devet puta te se na taj način stvara glasno ritmično pucanje. *Aperschalzen* je 2013. godine uvršten na UNESCO-v popis svjetske nematerijalne baštine (Schnalzergruppe Viehhausen, 2019).

Savezna pokrajina Salzburg poznata je po bogatom kulturnom nasljeđu ruralne kulture, a osim navedenih kulturnih običaja, svake se godine održavaju brojna događanja s ciljem očuvanja tradicionalnog odijevanja, gastronomije i narodnih običaja kao što su Samsonova parada, Svetkovine žetve, sajmovi tradicionalnih obrta i izrada tradicionalnih narodnih nošnji.

4.3. Zdravstveni turizam

Zdravstveni turizam jedinstveni je oblik turizma. Problem njegova definiranja proizlazi iz definicije kako turizam predstavlja aktivnosti kretanja u slobodno vrijeme, dok je u zdravstvenom turizmu turist ujedno i osoba na liječenju. Stoga zdravstveni turizam treba promatrati kao turistička kretanja čiji je cilj prevencija, očuvanje i poboljšanje trenutnog zdravstvenog stanja, a ne kao putovanje motivirano medicinskim uslugama. Zdravstveni turizam pokrajine Salzburg bazira se na korištenju prirodnih resursa kao što su prirodni ambijent, mikroklimatski uvjeti i ljekovitost termalnih voda koji pozitivno djeluju na psihofizičko stanje zdravstvenih turista. Uz navedene resurse, osim klasičnih klimatoterapija i balneoterapija, u klimatskim i hidrotermalnim centrima sve zastupljenije su i tradicionalne medicine različitih kultura kao što su ayurveda, akupunktura i joga. Iako se u turističkoj djelatnosti pojavio tek devedesetih godina 20. stoljeća, *wellness* program koji kombinira fizičke aktivnosti, opuštanje i uravnoteženu prehranu, postao je neizostavan dio zdravstvenog turizma u svim zemljama Europe.

Dolina Gastein jedinstvena je po 17 izvora termalne vode. Voda na izvorima dostiže temperaturu od 44 do 47 ˚C, blago je mineralizirana i bogata radonom. Zbog ljekovitih svojstava minerala koristi se i u zdravstvene svrhe. Upravo zbog ljekovitih svojstava termalnih voda Gasteina postoje brojna kupališta na bazi termalne vode, a dolina je u svijetu prepoznata kao destinacija zdravstvenog turizma (Gastein, 2019).

Alpske terme Gastein nalaze se u gradu Bad Gastein i jedne su od najmodernijih termalnih kupališta u Europi. Na 32 000 m^2 površine svakodnevno mogu primiti 1 600 gostiju, a osim hotelskog smještaj u ponudu je uključeno korištenje bazena i jezero s termalnom vodom te brojne usluge zdravstvenog turizma. Uz sportsku dvoranu namijenjenu za fizičke aktivnosti izvan vode, termalno kupalište nudi programe *wellnessa* kao što su

tretmani ljepote lica i tijela, zdrave prehrane, masaže, akupunkture, joge i terapijske aktivnosti u vodi koje provodi liječničko osoblje i sportski treneri. Osim alpskih termi Gastein, u dolini se nalaze i brojna druga termalna kupališta kao što su Kurzentrum, Bad Hofgastein, Thermentempel, Felsentherme i Bad Gastein koja dolinu Gastein čine jedinstvenom destinacijom zdravstvenog turizma (Alpentherme Gastein, 2019).

Ljekovite špilje Gasteina (*Die Gasteiner Heilstollen*) nalaze se u području Gasteinskih Alpa na 1 280 m nadmorske visine, bogate su radonom i koriste se kao zdravstveni centar za radonsku terapiju. Istraživanjem Medicinskog odjela na Sveučilištu u Innsbrucku potvrđeno je kako se zbog povećane koncentracije vlage na određenim dubinama špilja, povećava koncentracija radona u organizmu, koji na temperaturi između 37,5 i 41,5˚C pozitivno djeluje na stanice ljudskog organizma i pomaže u liječenju imunološkog sustava. Ova vrsta terapije najčešće se korisiti prilikom liječenja alergijskih reakcija kože, reumatizma, dišnih puteva i upala mišičnog tkiva. Program terapije u trajanju od 7 do 14 dana prilagođen je potrebama pacijenta, a svake godine u ljekovite špilje Gasteina dolazi oko 75 000 ljudi (Gasteiner Heilstollen, 2019).

Ljekovita svojstva slapova Krimml (*Die Krimml Wasserfälle*) prvi su puta otkrivena 1808. godine istraživanjima liječnika Wolfganga Oberlechnera koji je vlastite pacijente vodio na terapijsko liječenje u podnožje slapova. Početkom 21. stoljeća, znanstvenim istraživanjima Instituta za neinvazivnu dijagnostiku Joannen iz Graza, potvrđena su ljekovita svojstva vodene pare koja nastaje u podnožju slapova. Najveći austrijski slap s padom od 380 metara stvara vodenu paru bogatu negativnim ionskim parovima koji ulazi u dišni sustav i pročišćuju pluća. Razlog ljekovitosti nalazi se u činjenici kako redovni zrak koji udišemo sadrži 300 do 3 000 negativnih ionskih parova, dok ih vodena para u podnožju slapa Krimml sadrži čak 70 000. Ova vrsta terapije najčešće se koristi prilikom liječenja astme, a pozitivno utječe na smanjenje stresa i jačanje imunološkog sustava. U vremenskom periodu liječenja od 14 do 21 dan preporuča se jednostana dnevna terapija koju nadziru lijčnici i specijalizirani terapeuti. O razvijenosti zdravstvenog turizma govori podatak kako se u oklici slapova nalazi 8 hotela u kojima pacijenti mogu birati smještaj, dok je za djecu svake godine organiziran terapeutski kamp (Hohe Tauern Health, 2019).

Zdravstveni turizam pokrajine Salzburg u potpunosti se bazira prirodnoj osnovi te pruža priliku za očuvanje i daljnji razvoj zdravstvenog turizma.

5. TURISTIČKI POKAZATELJI

U ovom poglavlju analizirat ćemo statističke podatke dolazaka i noćenja stranih i domaćih turista u pokrajini Salzburg. Također ćemo analizirati i ostvaren broj noćenja u kotrima po mjesecima kako bismo dobili uvid u zastupljenost smještajnih kapaciteta i učincima sezonalnosti.

5.1. Dolasci i noćenja

Povoljan geografski položaj i dobra prometna povezanost pokrajine Salzburg u odnosu na emitivne zemlje vidljiva je u statističkim podacima dolazaka turista iz pograničnih, ali i udaljenijih zemalja. U prikazanoj tablici možemo vidjeti kako najveći postotak turista u zimskoj sezoni dolazi iz susjedne Njemačke, njih čak 48%, a slijede ih turisti iz zemalja Beneluxa: Belgije, Nizozemske, Luksemburga, te Francuske sa 17,7% dolazaka, što prvenstveno govori o dobroj cestovnoj i željezničkoj povezanosti pokrajine Salzburg s navedenim zemljama. Zbog dobre prometne povezanosti avionskim prijevozom, turisti iz arapskih zemalja Katra, Ujedinjenih Arapskih Emirata i Saudijske Arabije, kao in oni iz Skandinavskih zemalja Danske, Švedske i Norveške, u zimskoj sezoni čine ukupan postotak od 16,4% dolazaka. Turistička kretanja iz susjedne Češke, Slovačke i Poljske čine 8,1% dolazaka, a slijede ih turisti iz Ujedinjenog Kraljevstva s 4,6%.

Tablica 1. Udio i porijeklo turista u turističkoj godini 2017./2018.

Zimska sezona	Ljetna sezona
Njemačka 48,8%	Njemačka 52,8%
Zemlje Beneluxa i Francuska 17,7%	Zemlje Beneluxa i Francuska 10,4%
Arapske zemlje 9,2%	Arapske zemlje 6,3%
Češka, Slovačka i Poljska 8,1%	Češka, Slovačka i Poljska 4,7%
Skandinavske zemlje 7,2%	Skandinavske zemlje 3,5%
Ujedinjeno Kraljevstvo 4,6%	SAD i Kanada 3,1%
Ostale zemlje 4,4%	Ostale zemlje 22%

(Izvor: Land Salzburg, 2019)

U ljetnoj turističkoj sezoni 2018. godine zabilježen je povećan broj dolazaka turista iz Njemačke za 4%, dok su turistički dolasci iz ostalih zemalja zastupljeni u manjoj mjeri. Svakako vrijedi spomenuti povećan broj dolazaka turista iz Sjedinjenih Američkih Država i Kanade koji čine 3,1% ukupnih dolazaka, ali i ostalih većinom mediteranskih zemalja od 22%, čiji turisti zbog povoljnih klimatskih uvjeta i raznih društvenih manifestacija u ljetnoj turističkoj sezoni posjećuju alpsko područje (tab. 1).

U turističkoj godini 2017./2018. u pokrajini Salzburg ostvareno je ukupno 7 897 881 turističkih dolazaka i 29 300 263 noćenja, dok je trajanje boravka turista u prosjeku iznosilo 3,7 dana.

Tablica 2. Dolasci i noćenja u turističkoj godini 2017./2018.

	Dolasci	**Noćenja**	**Trajanje boravka u danima**
Turistička sezona ukupno	**7 897 881**	**29 300 263**	**3,7**
Ljetna sezona	3 914 116	15 974 366	4,1
Zimska sezona	3 983 765	13 325 897	3,3
Dolasci			
Domaći turisti	2 125 062	6 545 891	3,1
Strani turisti	5 772 819	22 754 372	3,9
Vrsta smještaja			
Hoteli ukupno	**5 516 000**	**17 098 966**	3,1
Hoteli s 5/4 zvjezdica	3 094 989	9 826 768	3,2
Hoteli s 3 zvjezdice	1 923 620	5 966 206	3,1
Hoteli 2/1 zvjezdice	497 391	1 305 992	2,3
Komercijalni stanovi i kuće	616 041	3 409 679	5,5
Privatni smještaj ukupno	**951 568**	**5 200 700**	5,5
Privatni apartmani i kuće	697 761	4 039 271	**5,8**
Sobe za iznajmjivanje	253 807	1 161 429	4,6
Ostali smještaj ukupno	**814 272**	**3 590 918**	**4,4**
Kampovi	211 380	807 661	3,8
Lječilišta	32 679	622 034	19,0

(Izvor: Land Salzburg, 2019)

Prema dolascima po sezoni prikazanima u tablici možemo primjetiti kako se veći broj turista za putovanje u pokrajinu Salzburg odlučio za vrijeme trajanja zimske sezone, dok je u ljetnoj sezoni ostvaren veći broj noćenja. Najveći broj dolazaka zabilježen je kod stranih turista, njih 5 772 819 ostvarilo je 22 754 372 noćenja, dok je 2 125 062 domaćih turista ostvarilo 22 754 372 noćenja. U hotelskom smještaju ostvareno je ukupno 5 516 000 turističkih dolazaka i 17 098 966 noćenja, a najposjećeniji su bili hoteli kategorije 5/4 zvjezdice u kojima je ostvareno 9 826 768 i hoteli s 3 zvjezdice s ukupno 5 966 206 noćenja. Slijede ih komercijalni stanovi i kuće s 616 041 dolazaka i 3 409 679 noćenja dok su najmanju posjećenost zabilježili hoteli s 2/1 zvjezdice. U privatnom smještaju ostvareno je ukupno 951 568 dolazaka i 5 200 700 noćenja, dok su se turisti s prosječnih 5,8 dana najviše zadržavali u privatnim apartmanima i kućama. U privatnim smještajnim objektima ostvareno je 4 039 271 noćenja, dok je namanji broj noćenja zabilježen u privatnim sobama. U ostalim smještajnim kapacitetima kao što su kampovi, zdravstvena lječilišta, seoska domaćinstva i hosteli, ostvareno je ukupno 814 272 turističkih dolazaka i 3 590 918 noćenja. Najveći broj noćenja od 807 661 ostvaren je u kampovima, dok su se turisti s prosjekom od 19 dana najviše zadržavali u objektima namijenjenim zdravstvenom turizmu (tab. 2).

Prema analiziranim statističkim podacima možemo zaključiti kako je broj turističkih dolazaka i noćenja podjednak u zimskoj i ljetnoj sezoni, a najveći broj noćenja zabilježen je u smještajnim kapacitetima hotelskog tipa s 5/4 zvjezdice. Najviše turista dolazilo je iz susjedne Njemačke i zemalja Beneluxa i Francuske, a najmanje iz mediteranskih zemalja. Razlog tome je dobra razvijenost hotelske infrastrukture, ali i bogata turistička ponuda tijekom cijele godine koja je glavni uzrok smanjenog utjecaja sezonalnosti.

Usporedimo li analizirane turističke podatke pokrajine Salzburg iz turističke godine 2017./2018. s podacima iz turističkih godina 2014./2015., 2015./2016. i 2016./2017. možemo primjetiti kako se broj turističkih dolazaka povećao za 1 081 000.

Tablica 3. Dolasci i noćenja od turističke godine 2014./2015. do 2017./2018.

	2014./2015.	2015./2016.	2016./2017.	2017./2018.
Dolasci u milijunima	**6,817**	**7,199**	**7,550**	**7,898**
Zimska sezona	3,389	3,576	3,688	3,914
Ljetna sezona	3,427	3,623	3,862	3,984
Trgovačka poduzeća	5,267	5,560	5,860	6,132
Privatni smještaj	0,805	0,876	0,889	0,952
Ostali smještaj	0,744	0,764	0,801	0,814
Noćenja u milijunima	**26,215**	**27,692**	**28,059**	**29,300**
Zimska sezona	14,390	15,116	15,063	15,974
Ljetna sezona	11,825	12,576	12,996	13,326
Trgovačka poduzeća	18,316	19,323	19,634	20,509
Privatni smještaj	4,588	4,927	4,922	5,201
Ostali smještaj	3,311	3,442	3,503	3,591
Trajanje boravka u danima	**3,8**	**3,8**	**3,7**	**3,7**
Zimska sezona	4,2	4,2	4,1	4,1
Ljetna sezona	3,5	3,5	3,4	3,3
Trgovačka poduzeća	3,5	3,5	3,4	3,3
Privatni smještaj	5,7	5,6	5,5	5,5
Ostali smještaj	4,4	4,5	4,4	4,4

(Izvor: Land Salzburg, 2019)

Najveći porast vidljiv je u turističkoj godini 2015./2016. kada je broj turističkih dolazaka u odnosu na prethodnu godinu povećan za 382 000, dok je u turističkoj godini 2017./2018. zabilježen broj od 348 000 dolazaka što ukazuje kako je je zabilježeno ukupno 34 000 dolazaka manje u prethodne dvije sezone. U zimskoj sezoni 2015./2016. ostvaren je najmanji porast dolazaka, njih 112 000, dok je u zimskoj sezoni 2017./2018. zabilježeno 226 000 dolazaka više u odnosu na prethodnu turističku godinu, što ukazuje kako je u posljednje četiri godine broj dolazaka ukupno porastao za 525 000. U ljetnim sezonama posljednje četiri

godine zabilježen je veći broj turističkih dolazaka u odnosu na zimsku sezonu. Najveći porast broja dolazaka u ljetnoj sezoni od 239 000 ostvaren je u turističkoj godini 2016./2017., a najmanji od 122 000 u 2017./2018., dok je ukupno u ljetnoj sezoni došlo 32 000 posjetitelja više u odnosu na zimsku sezonu. Prema smještajnim kapacitetima najveći ukupni porast broja dolazaka od 865 000 zabilježen je u trgovačkim poduzećima hotelskog tipa, zatim u privatnom smještaju od 147 000 dolazaka, dok je u ostalom smještaju kao što su kampovi, zdravstvena lječilišta i seoska domaćinstva zabilježen ukupan porast od 70 000 dolazaka. Prema smještajnim kapacitetima najveći ukupni porast dolazaka od 384 000 zabilježen je u turističkoj godini 2015./2016., a najmanji u 2017./2018. od 348 000 dolazaka. Ukupan broj porasta noćenja u posljednje četiri turističke godine iznosi 3 085 000, najveći porast od 1 477 000 zabilježen je 2015./2016., a najmanji od 367 000 u 2016./2017. godini. U zimskoj sezoni turističke godine 2016./2017. zabilježen je pad broja noćenja od 53 000 u odnosu na prethodnu godinu, a najveći porast od 911 000 u 2017./2018. Godini. U ljetnoj sezoni najveći porast noćenja od 751 000 ostvaren u turističkoj godini 2015./2016. u odnosu na prethodnu godinu, a najmanji u 2016./2017. Najveći ukupan broj noćenja, njih 29 300 000, ostvaren je u turističkoj godini 2017./2018. pa možemo zaključiti kako je ukupan broj noćenja ipak u porastu. Najveći ukupan porast broja noćenja po smještajnim kapacitetima od 1 477 000 zabilježen je u turističkoj godini 2015./2016., a najmanji u 2016./2017. U turističkoj godini 2017./2018. zabilježen je porast od 1 242 000 ukupnih noćenja prema smještajnim kapacitetima. Trajanje boravka u danima u turističkim godinama 2017./2018. i 2016./2017. iznosi u prosjeku 3,7 dana što ukazuje na lagani pad trajanja boravka u odnosu na 2014./2015. i 2015./2016. kada je on iznosio u prosjeku 3,8 dana. Prema zimskoj i ljetnoj sezoni i ukupnim smještajnim kapacitetima možemo primjetiti kako je trajanje boravka turista posljednje dvije godine u padu. Trajanje boravka u zimskoj sezoni posljednje četiri godine iznosi u prosjeku 4,1 dana, a u ljetnoj sezoni 3,4 dana. Posljednje četiri godine turisti su se najviše zadržavali u privanom smještaju i to u trajanju od 5,5 dana, a najmanje u smještajnim kapacitetima trgovačkih poduzeća u trajanju od 3,3 dana.

Iako nam statistički podaci turističkih dolazaka i noćenja u posljednje četiri godine ukazuju kako je u nekim turističkim godinama zabilježen pad broja noćenja i dolazaka u odnosu na prethodne godine, možemo zaključiti kako je ukupan broj dolazaka i noćenja u prosjeku u stalnom porastu. Trajanje boravka u danima u prosjeku bilježi lagani pad svake godine što je odraz većeg broja godišnjih dolazaka turista koji se kraće zadržavaju.

5.2. Noćenja po mjesecima u kotrima

U prikazanoj tablici možemo vidjeti kako je prema broju ostvarenih turističkih noćenja po mjesecima u regijama najveći broj noćenja ostvaren u kotrima Pinzgauu, Pongau, Flachau, Lungau i Tennengau te gradu Salzburgu.

Tablica 4. Noćenja po mjesecima u turističkoj godini 2017./2018.

	Grad Salzburg	**Tennengau**	**Flachau**	**Pongau**	**Lungau**	**Pinzgau**
Studeni	195 606	32 561	102 009	121 927	11 194	148 677
Prosinac	268 641	70 935	140 153	782 262	149 085	830 872
Siječanj	172 894	91 780	92 170	1 521 296	260 137	1 666 775
Veljača	156 382	124 832	106 379	1 843 190	324 394	2 018 654
Ožujak	201 880	78 384	101 589	1 409 139	256 922	1 583 454
Travanj	231 379	40 758	119 363	323 108	52 711	342 874
Svibanj	284 839	65 464	182 344	337 956	27 484	382 055
Lipanj	301 375	75 463	226 801	499 515	52 107	618 256
Srpanj	365 433	128 057	457 513	1 085165	139 526	1 437 186
Kolovoz	371 778	133 875	376 764	1 149 520	155 323	1 529 062
Rujan	293 597	79 138	214 989	511 022	52 186	623 438
Listopad	265 288	59 047	144 782	332 291	21 801	345 457
Ukupno	**3 109 092**	**980 924**	**2 264 856**	**9 916 391**	**1 502 870**	**11 526 760**

(Izvor: Land Salzburg, 2019)

Od ukupno 11 526 760 ostvarenih noćenja u Pinzgauu, 2 018 654 ostvareno je u veljači, a najslabiji mjesec je studeni s 148 677 noćenja. Razlog veće posjećenosti u veljači nalazi se u razvijenosti skijaške infrastrukture, ali i prepoznatljivosti skijaške destinacije na turističkoj karti svijeta. U Pongauu ukupno je ostvareno 9 916 391 noćenje, od čega 1 843 190 u mjesecu veljači. Kao i Pinzngau, Pongau se nalazi u sustavu skijaške mreže Ski Amadé pa je stoga najveći broj noćenja ostvaren na vrhuncu skijaške sezone. U gradu Salzburgu u turističkoj godini 2017./2018. zabilježen je ukupan broj od 3 109 092 noćenja, najmanji broj od 172 894 noćenja ostvaren je u siječnju, a najveći od 371 778 noćenja u kolovozu. Grad Salzburg svjetski je poznata destinacija kulturnog turizma pa je stoga većina turističkih noćenja zabilježena u toplijim ljetnim mjesecima kada grad postaje svjetska pozornica

glazbenih, društvenih i kulturnih manifestacija. Od ukupno 2 264 856 noćenja u Flachgauu, najveći broj od 457 513 ostvaren je u mjesecu srpnju. Regijom prolaze glavni cestovni i željeznički pravci Austrije, a blizina grada Salzburga kao glavnog prometnog čvorišta, u ljetnim mjesecima pruža mogućnosti putovanja motiviranih kupanjem i sportskim aktivnostima na jezerima regije Flachgau. Najmanji broj noćenja, njih 102 009 ostvaren je u mjesecu studenom. Broj od 1 502 870 ostvarenih noćenja u Lunagauu, od čega 324 394 u veljači, što pokazuje kako je kao i kod ostalih južnih kotara pokrajine Salzburg, najveći broj noćenja ostvaren na vrhuncu skijaške sezone, dok je u listopadu ostvareno svega 21 801 noćenja. Radi rudnih bogatstva soli, Tennengau je kroz povijet predstavljao glavno gospodarsko i ekonomsko središte pokrajine. Kotar je u današnje vrijeme slabije turistički razvijen, a kao glavni razlog ističe se manji broj turističke infrastrukture i nedostatak turističke ponude. U turističkoj godini 2017./2018. u Tennengauu ostvareno je 980 924 turističkih noćenja, najviše u mjesecu kolovozu, a najmanje u studenom (tab. 3).

Nakon analize ostvarenih noćenja u kotarima pokrajine Salzburg u turističkoj godini 2017./2018. možemo zaključiti kako je najviše turističkih noćenja ostvareno u Pinzgauu koji je poznata skijaška destinacija.

ZAKLJUČAK

Nakon provedene geografske analize atrakcijske osnove pokrajine Salzburg možemo zaključiti kako je povoljan geografski položaj pokrajine glavni razlog uspješne turističke valorizacije antropogene i prirodne atrakcijske osnove.

Povoljan geografski položaj glavni je razlog dobre prometno-geografske povezanosti s emitivnim zemljama kao što su Njemačka, Italija, Švicarska, Francuska, Danska, Norveška i Poljska. Cestovna i željeznička prometna infrastruktura nalazi se na glavnim prometnim pravcima Europe, dok u zračnom prijevozu vrijedi istaknuti interkontinentalnu povezanost Salzburga s Azijskim i prekooceanskim zemljama kao što su Sjedinjene Američke Države i Kanada. Stoga možemo zaključiti kako je prometno-geografska povezanost ključan je element povezivanja pokrajine Salzburg s emitivnim zemljama u kulturnom i gospodarskom smislu.

Kao glavna sastavnica prirodne atrakcijske osnove, klima pokrajine Salzburg ključan je element turističke valorizacije hidroloških i geomorfoloških atrakcija u sportsko-rekreacijske svrhe, ali i razvoja jedinstvenih biljnih i životinjskih vrsta. Reljefna razvedenost alpskog područja u turističkom smislu predstavlja najatraktivniji prostor pokrajine Salzburg, a ujedno je i jedan od glavnih razloga uspješnog turističkog razvitka.

Kulturno-povijesno nasljeđe kao što su kulturne ustanove i spomenici, predstavljeno je kroz brojne društvene manifestacije i jedan je od ključnih motiva dolazaka turista, a kao prijestolnicu kulturnog turizma svakako treba izdvojiti grad Salzburg.

Ljetni i zimski razvoj turizma ostvaren je klasifikacijom naselja prema funkcionalnoj osnovi, pa stoga sezonalnost gotovo da nema nikakvih negativnih utjecaja. Najrazvijeniji oblici turizma pokrajine Salzburg predstavljaju nezamjenjivo sredstvo harmoničnog gospodarskog razvoja i postizanja ekonomske ravnoteže između ruralne i urbane zajednice.

Iako se često grad Salzburg izdvaja kao centar turističke ponude i kao njen nositelj, kroz ovaj rad smo zaključili da je i njegova okolica, odnosno istoimena pokrajina jednako razvijena u turističkom smislu. Cijela pokrajina vrlo je razvijena i nudi bogat turistički sadržaj. Prirodna atrakcijska osnova omogućila je razvijanje više oblika turizma te se s razvojem tehnologije i prometne povezanosti nastavlja dalje razvijati. Kulturno nasljeđe i bogata prošlost ovog podneblja dodatno obogaćuje turističku ponudu ovog kraja. Stoga možemo zaključiti kako je pokrajina Slazburg dobar primjer prostornog planiranja turizma.

LITERATURA

KNJIGE

1. Boniface, B., Cooper, C. i Cooper, R. (2012) *Worldwide Destinations. The geography of travel and tourism*. Četvrto izdanje. London: Routledge
2. Curić, Z., Glamuzina N. i Opačić V.T. (2013) *Geografija turizma*. Zagreb: Naklada Ljevak
3. Kušen, E. (2002) *Turistička atrakcijska osnova*. Prvo izdanje. Zagreb:Institut za turizam
4. Malić, A. (1995) *Geoprometna obilježja svijeta*. Zagreb: Nakladna kuća Dr. Feletar
5. Marinović-Uzelac, M. (2001) *Prostorno planiranje*. Zagreb: Dom i svijet
6. Rabotić, B. (2013) *Selektivni oblici turizma*. Drugo, prerađeno i dopunjeno izdanje. Beograd: Visoka turistička škola strukovnih studija
7. Šegota, T. i Filipčić A. (1996) *Klimatologija za geografe*. Treće izdanje. Zagreb: Školska knjiga

INTERNETSKI IZVORI

1. Geografski položaj Savezne Republike Austrije: https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/au.html, (20.8.2019.)
2. Upravno-administrativne pokrajine Austrije: https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/au.html, (20.8.2019.)
3. Geografski položaj pokrajine Salzburg: http://www.visit-salzburg.net/surroundings/salzburgerland-north.htm, (20.8.2019.)

4. Kotari pokrajine Salzburg: http://www.visit-salzburg.net/surroundings/salzburg-state.htm, (20.8.2019.)

4. Prometna povezanost željezničkim linijam: https://www.oebb.at/en/regionale-angebote/salzburg.html, (21.8.2019.)

5. Prometna povezanost cestovnim linjama: https://www.asfinag.at/traffic/, (21.8.2019.)

6. Prometna povezanost zračnim prijevozom: https://www.salzburg-airport.com/, (21.8.2019.)

7. Klima: https://weather-and-climate.com/average-monthly-Rainfall-Temperature-Sunshine,Salzburg,Austria, (21.8.2019.)

8. Planinski masiv Visoke ture: https://hohetauern.at/en/suchergebnis.html?searchword=mountains&searchphrase=all, (21.8.2019.)

9. Dolina rijeke Lammer: http://www.visit-salzburg.net/surroundings/lammertal.htm, (21.8.2019.)

10. Dolina rijeke Salzach: https://academic.oup.com/gji/article/189/3/1701/613584?searchresult=1, (21.8.2019.)

11. Salzburške Alpe: https://www.alpenpaesse-wasserscheiden.at/s=salzburg+slate+alps, (21.8.2019.)

12. Planinski masiv Tennengebirge: http://www.visit-salzburg.net/surroundings/tennengebirge.htm, (22.8.2019.)

13. Reljef Grada salzburga: http://www.visit-salzburg.net/travel/facts.htm, (22.8.2019.)

14. Rijeka Sallach: http://www.visit-salzburg.net/deutsch/sehenswuerdig/salzach.htm, (22.8.2019.)

15. Rijeka Lammer: https://www.salzburg.info/en/sights/excursions/lammerklamm, (22.8.2019.)

16. Rijeka Saalach: http://www.visit-salzburg.net/sights/saalachspitz.htm, (22.8.2019.)

17. Jezero Wolfgang: http://www.visit-salzburg.net/travel/lake-wolfgang.htm, (22.8.2019.)

18. Jezero Zell: http://www.visit-salzburg.net/travel/lake-zeller-see.htm, (22.8.2019.)

19. Jezero Waller: http://www.visit-salzburg.net/travel/lake-wallersee.htm, (22.8.2019.)

20. Biljni svijet: https://hohetauern.at/de/natur/pflanzenwelt.html, (23.8.2019.)

21. Životinjski svijet: https://hohetauern.at/de/natur/tierwelt.html, (23.8.2019.)

22. Rodna kuća Wolfganga Amadeus Mozarta: https://www.salzburg.info/en/sights/top10/mozarts-birthplace, (23.8.2019.)

23. Muzej Grada Salzburga: https://www.salzburg.info/en/sights/top10/salzburg-museum, (23.8.2019.)

24. Muzej avijacije Hangar 7: https://www.hangar-7.com/de/, (23.8.2019.)

25. Državno kazalište Salzburg: https://www.salzburg.info/en/events/event-venues/salzburger-landestheater, (23.8.2019.)

26. Velika festivalska dvorana: https://www.salzburg.info/en/events/event-venues/large-festival-hall, (24.8.2019.)

27. Samostan Svetog Petra: https://www.salzburg.info/en/sights/churches-cemeteries/st-peters-monastery-cemetery, 24.8.2019.)

28. Tvrđava Hohensalzburg: https://www.salzburghighlights.at/en/stadt-salzburg/festung, (24.8.2019.)

29. Katedrala Salzburg: http://www.salzburger-dom.at/en/home/, (24.8.2019.)

30. Vrtovi palače Hellbrun: https://www.hellbrunn.at/en/the-trick-fountains/#entertainment, (24.8.2019.)

31. Palača Leopold: https://www.schloss-leopoldskron.com/en/our-history/archbishop-leopold-von-firmian/, (24.8.2019.)

32. Salzburški festival: https://archive.salzburgerfestspiele.at/archiv, (25.8.2019.)

33. Mozartov tjedan: http://www.visit-salzburg.net/travel/international-mozart-week.htm, (25.8.2019.)

34. Dani kulture grada Salzburga: https://www.salzburg.info/en/events/highlights/salzburg-culture-days, (25.8.2019.)

35. Advent: https://www.salzburg.info/en/salzburg/advent/all-christmas-markets, (25.8.2019.)

36 . Zimski sportovi: https://www.olympic.org/sports, (14.9.2019.)

37. Skijaška destinacija Obertauern: https://www.ski-austria.com/obertauern/, (26.8.2019.)

38. Skijaška destinacija Zell am See: https://www.ski-austria.com/zellamsee/, (26.8.2019.)

39. Skijaška destinacija Flachau: https://www.ski-austria.com/flachau/, (26.8.2019.)

40. Skijaška destinacija Saalbach-Hinterglemm: https://www.ski-austria.com/saalbach-hinterglemm/, (26.8.2019.)

41. Sunčana staza Neuberger: https://www.filzmoos.at/de/winter/winter-aktiv/biathlon.html, (14.9.2019.)

42. Staza za skijaško trčanje Gaisberg-Hinterwinkl i Hellbrun: https://www.salzburg.info/en/salzburg/sports-leisure/all-sports, (14.9.2019.)

43. Skijaške rampe pokrajine Salzburg: http://www.skisprungschanzen.com/DE/Schanzen/AUT-%C3%96sterreich/S-Salzburg/, (14.9.2019.)

44. Absolut Park: https://www.absolutpark.com/en/, (14.9.2019.)

45. Slobodni skijaški stil: https://www.skiamade.com/en/search?query=freestyle+ski, (14.9.2019.)

46. Daskanje na snijegu: https://www.salzburgersportwelt.com/de/winter/board-freeride.html, (14.9.2019.)

47. Biciklistička staza Mozart: http://www.mozartradweg.com/de/etappen/, (27.8.2019.)

48. Biciklistička staza Salzkammergut: https://www.salzkammergut.at/detail/article/620-salzkammergut-radweg.html, (27.8.2019.)

49. Planinarska staza Salzburger Almenweg: https://www.salzburgerland.com/en/the-salzburger-almenweg-trail/, (28.8.2019.)

50. Planinarska staza Via Alpina: http://www.via-alpina.org/en/page/1/the-via-alpina, (28.8.2019.)

51. Planinarske staze grada Salzburga: https://www.salzburg.info/en/salzburg/sports-leisure, (28.8.2019.)

52. Seosko domaćinstvo Maurachof: https://www.urlaubambauernhof.at/reiseziel/salzburgerland, (29.8.2019.)

53. Seosko domaćinstvo Blasiwirt: https://www.urlaubambauernhof.at/reiseziel/salzburgerland, (29.8.2019.)

54. Seosko domaćinstvo Bauernhof: https://www.urlaubambauernhof.at/reiseziel/salzburgerland, (29.8.2019.)

55. Narodni običaji Zella: https://www.zellamsee-kaprun.com/en/events/edelweisen, (30.8.2019.)

56. Kultura na planinskom pašnjaku: https://www.salzburgerland.com/en/?s=Kultur+auf+der+Bergweide, (30.8.2019.)

57. Apershnalzen: http://viehhauser-schnalzer.at/aperschnalzen/, (30.8.2019.)

58. Dolina Gastein: https://www.gastein.com/en/gastein/, (31.8.2019.)

59. Alpske terme Gastein: https://www.gastein.com/en/spa/alpentherme/, (31.8.2019.)

60. Ljekovite špilje Gasteina: https://www.gasteiner-heilstollen.com/en/, (31.8.2019.)

61. Ljekovita svojstva slapova Krimml: https://www.hohe-tauern-health.at/de/wirkung, (31.8.2019.)

62. Statistike noćenja: https://www.salzburg.gv.at/statistik_/Seiten/statistik-tourismus.aspx, (01.09.2019.)

POPIS PRILOGA

POPIS SLIKA

Slika 1. Geografski položaj Austrije u odnosu na pogranične zemlje

Izvor: https://www.cia.gov/library/publications/resources/the-world-factbook/geos/au.html, (22.08.2019.)

Slika 2. Kotari pokrajine Salzburg

Izvor: http://www.visit-salzburg.net/surroundings/salzburg-province.htm, (22.08.2019.)

Slika 3. Prometna povezanost Savezne pokrajine Salzburg željezničkim linijama

Izvor: https://www.oebb.at/en/reiseplanung-services/im-zug/unsere-zuege/railjet.html, (24.08.2019.)

Slika 4. Cestovna povezanost Savezne pokrajine Salzburg

Izvor: https://www.asfinag.at/, (25.08.2019.)

Slika 5. Prosječan broj mjesečnih padalina pokrajine Salzburg

Izvor: https://weather-and-climate.com/average-monthly-precipitation-Rainfall,Salzburg,Austria, (26.08.2019.)

Slika 6. Skijaške destinacije pokrajine Salzburg

Izvor: https://www.ski-austria.com/salzburg/skiing.php, (27.08.2019.)

POPIS TABLICA

Tablica 1. Udio i porijeklo turista u tuističkoj godini 2017./2018.

Izvor: https://www.salzburg.gv.at/statistik_/Seiten/statistik-tourismus.aspx, (31.08.2019.)

Tablica 2. Dolasci i noćenja u turističkoj godini 2017./2018.

Izvor: https://www.salzburg.gv.at/statistik_/Seiten/statistik-tourismus.aspx, (31.08.2019.)

Tablica 3. Dolasci i noćenja od turističke godine 2014./2015. do 2017./2018.

Izvor: https://www.salzburg.gv.at/statistik_/Seiten/statistik-tourismus.aspx, (14.9.2019.)

Tablica 4. Noćenja u regijama po mjesecima u turističkoj godini 2017./2018.

Izvor: https://www.salzburg.gv.at/statistik_/Seiten/statistik-tourismus.aspx, (31.08.2019.)

SAŽETAK

Pokrajina Salzburg geografski se nalazi na sjevernom rubu Istočnih Alpi, dok se na njenom sjevernom dijelu nalazi dolina rijeke Salzach. Administrativno je podijeljena na 6 kotara Flachgau, Tennengau, Pinzgau, Pongau, Lungau i glavni grad Salzburg. Ovaj se rad bavi geografskom analizom atrakcijske osnove pokrajine Salzburg. U radu se analizira geografski položaj, prometno-geografska povezanost, prirodna i društvena atrakcijska osnova, oblici turizma i turistički pokazatelji pokrajine Salzburg. Geografski položaj predstavlja najvažniji faktor dobre prometno-geografske povezanosti koja je od iznimne važnosti za razvoj turizma. Pokrajina Salzburg cestovnim, željezničkim i zračnim prometom povezana je sa najznačajnijim emitivnim zemljama svijeta. Prirodna osnova, od koje posebno treba istaknuti klimu i reljef, najvažniji su elementi turističkog razvoja. Ona jedan od glavnih motiva dolazaka turista i oblika turizma koji su se razvili u pokrajini.

SUMMARY

The Salzburg region is located on the northern part of the Eastern Alps, and the Salzach River Valley is located on the North of the district. The district is divided in 6 counties: Flachgau, Tennengau, Pinzgau, Pongau, Lungau and Salzburg which is also the capital of the region. This paper deals with the geographical analysis of the Salzburg region. The paper analyzes the geographical location, geographic and traffic connections, natural and social foundation of attractions in tourism, forms of tourism as well as tourism indicators of the Salzburg region. Geographical location represents an important factor in geographic and traffic connection, which is very important in tourism development. The Salzburg region is connected with emissive countries of the world through road, rail and air traffic. Natural basis of this area, specially the climate and the relief, is also an important factor in tourism development. It is one of the main motives of tourist arrivals and forms of tourism that have developed in this region.